SOME PAGES IN THE ORIGINAL CONTAIN FLAWS AND OTHER DEFECTS WHICH APPEAR ON THE FILM

Apparao, Gurujada Venkata, 1861-1915

ముత్యాల సరములు

విజయనగరము, 1929

Record no. 471

Apparao, Gurujada Venkata, 1861-1915

Mutyāla saramulu

Vijayanagaramu, 1929

Record no. 471

Bibliographic Record Target

Apparao, Gurujada Venkata, 1861-1915.
ముత్యాల సరములు : చిన్న కధలు / గురజాడ వెంకటఅప్పారాయ విరచితము.- విజయనగరము : గురజాడ వెంకటరామదాసు, 1929.
ii, 100 p. :port. ;18 cm.
Record no. 471

Apparao, Gurujada Venkata, 1861-1915.
Mutyāla saramulu : cinna kadhalu / Gurajāḍa Veṅkaṭaappārāya viracitamu.- Vijayanagaramu : Gurajāḍa Veṅkaṭarāmadāsu, 1929.
ii, 100 p. :port. ;18 cm.
Record no. 471

4123

ముత్యాల సరములు

చిన్న కథలు

గురజాడ వెంకట అప్పారాయ విరచితము.

గురజాడ వెంకటరామదాసుచే ప్రకటితము.

విజయనగరము.

శ్రీ రామానుజ విలాస ముద్రాక్షరశాల,
విజయనగరము.
1929.

With the best Compliments
of
T. V. Ramadas

Foreword.

I publish the 'Mutyala Saramulu and short Stories of late Gurajada Venkata Appa Row Pantulu garu with a word. A really good book needs no introduction. The work speaks for itself. He was born in the year 1855 at Rayavaram in Yellamanchili Taluk and had his early education in Chipurupalli. Later on, he joined the college at Vizianagram and took his degree there. After leaving the College he joined the service of late, His Highness the Maharajah Sree Ananda Gajapati Raj as an epigraphist, and made a comparitive study of the Indian languages and Telugu in particular.

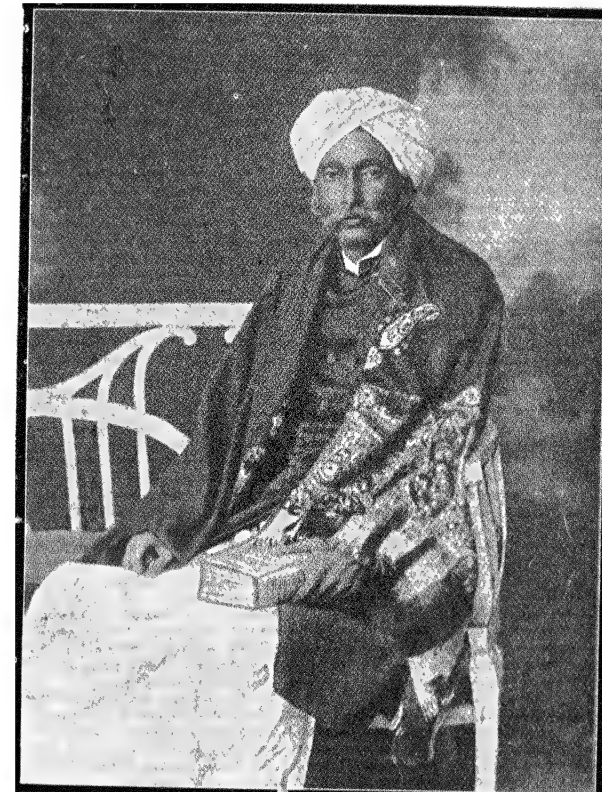
In 1895 the Maharaja collected the statistics of all the Child-marriages, contracted about that time throughout this District, and they came to number about some thousands. Two things struck the poet romantically inconsistent and dramatically stupid; the stunted literary condition of the living Telugu tongue and the foolish social practice, and he brought out his first social drama 'Kanya Sulkam,' in polite spoken Telugu. He continued in the service of the Vizianagram House until he retired in 1913. In the same year the Government nominated him as a life member of the Senate, of the Madras University.

In the Senate and outside, he worked much towards the linguistic reform of Telugu language, and created a new prose and poetic style and wrote in them. His first poem 'Mutyala Saramulu,' was composed in 1910, the year of the appearance of Hally's Comet and the Cosmopolitan dinner at Berahampur. Eliminating the incidentel poems such as, "Desa Bhakti, Yettu Langaru and Dinchu Langaru", the main theme of the poems is the development of love in its various stages. He experienced many difficulties in his early life and we find a few autobiographical reflections in his poem 'Yettu Langaru', some of the ideas in this poem call to our mind Tennyson's "Ulysses".

His newspaper articles and fragmentary writings are as much, and more interesting. I am making a collection of them and I hope to publish them shortly.

VIZIANAGRAM. }
20—1—29. }

G. V. RAMADAS.

గురజాడ వెంకటఅప్పారావుగారు

బి. ఏ. ఎఫ్. ఎమ్. యు.

ముత్యాల సరములు.

1. గుత్తునా ముత్యాలసరములు
కూర్చుకొని తేటైనమాటల,
కొత్తపాతల మేలు కలయిక
క్రొమ్మెఱుంగులు జిమ్మగా.

2. మెచ్చనంటా వీవు; నీ విక
మెచ్చకుంటే మించిపాయెను;
కొయ్యబొమ్మలె మెచ్చుకళ్ళకు
కోమలుల సౌరెక్కునా?

3. తూర్పు బలబల తెల్లవారెను,
తోకచుక్కయు వేగుచుక్కయు,
ఒడయుఁడౌ వేవెల్గు కొలువుకు
వెడలి మెరసిరి మిన్నువీధిని.

4. వెలుఁగు నీటను గ్రుంకెచుక్కలు;
చదల చీకటి కదలబారెను;
ఎక్కడనో యొక చెట్టుమాటున
నొక్క కోకిల పలుకసాగెను:

5. మేలుకొలుపులు కోడికూసెను;
విరులు కన్నులుఁ విచ్చిచూసెను;

ఉండి, ఉడిగియు, ఆకులాడగ.
కొసరెనోయన గాలివీచెను.

6. పట్నమున పదినాళులుంటిని
కార్యవశమున పోయి; యచ్చట
సంఘసంస్కరణ ప్రవీణుల
సంగతుల మెలగి,

7. యిల్లుజేరితి నాటివేకువ;
జేరి, ప్రేయసి నిదురలేపితి;
"కంటివే" నేనంటి, "మింటను
కాముబాణం బమరియున్నది."

8. తెలిసి, దిగ్గునలేచి, ప్రేయసి
సన్నగానక, మిన్నుగానక,
కురులు సరులును కుదురుజేయుచు
ఓరమోమిడ, బల్కితిన్.

9. ధూమకేతువు కేతువనిమో
మోముచందురు డలిగి చూడడు?
కేతువాయది? ప్రేల్పులలనల
కేలిపెలితోగ కాంచుమా!

10. అరుదుగా మిను చప్పరంబున
చొప్పుతెలియని వింతపోడముగ,

చిన్నకాలపు చిన్నబుద్ధులు
బెదరి యెంచిరి కీడుగా.

11. అంతెకాని రవంతయైనను
వంతనేగతి సూపనేర్చనె,
నలువ నేమి కంటియుదియాన
నింగితోడవయి వ్రేలుచున్-

12. కవుల కల్పన కలిమినెన్నో
వన్నె చిన్నెలు గాంచువస్తువు
లందు పెట్టి పురాణగాథలు
నమ్మజెల్లునె పండితుల్.

13. కన్నుకానని వస్తుతత్వము
కాంచనేర్పరు లింగిరీజులు;
కల్లనొల్లరు; వారవిద్యల
కరచి సత్యము నరసితిన్.

14. దూరబంధువు యితడు భూమికి,
దారిబోవుచు చూడవచ్చెను_
డబ్బదెనుబది రేండ్ల కొకతరి
నరుల కన్నుల పండువైనె.

15. తెగులు కిరవని కతల పన్నుచు
దిగులు జెందుట దేటికార్యము?

తలతు నేనిది సంఘసంస్కర
ణప్రయాణ పతాకగాన్-

16. చూడు మునుమును మేటివారల
మాటలనియెడి మంత్రమహిమను
జాతిబంధములన్న గొలుసులు
జారిసంపదలు బ్బెడున్.

17. యెల్లలోకము వొక్కయిల్లై,
వర్ణభేదము లెల్లకల్లై,
వేలనెరుగని ప్రేమబంధము
వేడుకలు కురియు.

18. మతములన్నియు మాసిపోవును,
జ్ఞానమొక్కటి నిలిచి వెలుగును;
అంతస్వర్గ సుఖంబులన్నవి
యవని విలసిల్లున్-

19. మొన్నపట్నమునందు ప్రాజ్ఞులు
ముట్టమొదటిది మెట్టుయిదియని,
పెట్టినారొక విందు జాతుల
జేర్చి; వినవైతో?

20. అంటినేనిట్లంత ప్రియసఖి
యేమిపలుకకయుండి యొకతరి,

పిదప కన్నులనీరు కారుచు
పలికె నీరీతిన్.

21. వింటి మీపోకిళ్లు వింటిని,
కంట నిద్దురకానకుంటిని;
యీచిన్నమనసున చిన్నబుచ్చుట
యెన్నికనియోచించిరో?

22. తోటికోడలు దెప్పె; పోనీ;
సాటివారో దార్చె; పోనీ;
మాటలాడక చూచినవ్వెడి
మగువ కేమందున్.

23. తోడుదొంగని అత్తగారికి
తోచెనేమో యనుచుగుందితి;
కాలగతియని మామలెంతో
కలగ సిగ్గరినై.

24. చాలునహా! మీచాకచక్యము.
చదువుకిదె కాబోలు ఫలితము!
ఇంతయుగునని పెద్దలెరిగిన
యింగిలీషులు చెప్పుదురా?

25. కోటపేటలు నేలగలరని
కోటివిద్యలు నాకుకరపిరి;

పొట్టకూటికి నేర్చు విద్యలు
పుట్టకేట్లు కదల్చునా?

26. కట్టుకున్నది యేమికానీ;
పెట్టిపొయ్యకపోతె, పోనీ;
కాంచి పెంచిన తల్లిదండ్రుల
నైన కనవలదో?

27. కలిసి మెసగిన యంత మాత్రన
కలుగబోదీ యైకమత్యము;
మాలమాదిగ కన్నె నవతెనో
మరులుకొన రాదో?

28. అనుచు కోపము నాపజాలక
జీవితేశ్వరి పరులు నామై
చెరచి చనె క్రొమ్మెరుగు చాడ్పున
మనసు వికలముగాన్.

29. తూర్పు బల్లున తెల్లవారెను;
తోకచుక్క యదృశ్యమాయెను;
లోకమందలి మంచి చెడ్డలు
లోకు లెరుగుదురా?

కొసులు.

1 మనలకీ పోరాట మిప్పుడు
దేనిగూరిచి కలిగె చెప్పుమా,
మరచితిని;...సఖ్యావనదేను?
యేమికారణమైన పోనీ;

5 వినుము...ధనములు కొంపు తెరంగులు;
ఒకటి మట్టిని పుట్టినది; వే
రొకటి హృత్కమలంపు సౌరభ
ము, దయను నిద యొక్కడను కలుగును
యగును; సతులకు వేషతగినది

10. యెద్దియో?
"మనసులో నిసుంపు
ధనమన నొంచు కలదే పసిడి
గాకని. ప్రాజ్ఞలకె కనికట్టు
కనకము; చపలచిత్తుల కన్ను
చెదరుట చిత్రమా! తీవలకు

15. తలిరుల తెరంగున, కాంచనము
సింగారమందురు లలనలకు;
కానిమ్ము; గాని, కమ్మని తావి
గ్రమ్మెడి పుష్పనివయము పేర్చినా
కా? అదిలేక మించిన కెంపు,

20 కాంతల యందము
"ప్రేమ కొసరకు
తిందురా? యెట్టిదది? నావలను
కలదో, లేదో?" యను నొక వింత
చూపును చూచెదవు-

24 బంగరు
మిసిమి మేనికి పసపుసలదితి;
కురుల నలరుల నూనెనించితి;
కాటుకను మెరుగిడితి చూడ్కికి;
విడెము వింతహారంగు గూర్చెను
వాతెరకు; పలువరుస వెన్నెల

30 లలమె; దాన దానను, మురువు
పెనగొనె, నేర్చిమెరసితిసొంపు
ప్రేమ పెంచక పెరుగునే?
ప్రేమ-
పెన్నిధగాని, యింటను నేర్ప
రీకళ, ఒజ్జలెవ్వరు లేరు-

35 శాస్త్రిము లిందుగూరిచి తాల్చె
మానము- నేను నేర్చితి భాగ్య
వశమున, కవులకృపగని, హృదయ
మెల్లను నించినానను ప్రేమ

యను రతనాల- కొమ్మ!
తొడవులుగ నవిమేనదాల్చుట

40 యెటులనంటివో? తాల్చితదె, నా
కంటచూడుము! సతుల సౌరను
కమలవనముకు పతుల ప్రేమయె
వేవెలుగు ప్రేమకలుగక బ్రతుకు
చీకటి॥

నానేర్పుకొలదది

45 (ప్రేమ విద్దెకు నోసవాలివి,)
యెదను నిల్పిన, మేలుచేకురు
"మరులు ప్రేమని మదిదలంచకు;
మరులు మరలును వయసుతోడనె;
మాయ, మర్మములేని నేస్తము

50 మగువలకు మగవారి కొక్కటే
బ్రతుకు సుకముకు రాజమార్గము-
ప్రేమనిచ్చిన, ప్రేమవచ్చును-
ప్రేమనిలిపిన, ప్రేమనిలుచును"
ఇంతియె-

55 కాసు వీసము నివ్వనొల్లక;
కవితపన్ని తినని తలంపకు;

కాసులివె; నీ కంఠసీమను
జేరి బంగరు వన్నెగాంచుత!
మగడు వేల్పన పాటమాటది;

60 ప్రాణమిత్రుడ నీకు నీవెనరు
కలుగక యున్న, పేదను కలిగినను
నాపదవి వేల్పులకేని కెక్కడ?

లవణరాజుకల.

1 నిండు కొలువున లవణుడను రా
జుండె. జాలికు డొకడు దరిజని,
దండినృప! యొకగండు గారడి
కలదు కనుమనియెన్

2 అల్లపింఛము నెత్తినంటిన
వెల్లగుఱ్ఱం బొకటి యంచల
పల్లటీల్పస నొడయు నల్లము
కొల్లగొని వచ్చెన్

3 వచ్చి నిలిచిన వారువంబును
యచ్చెరువుపై కొన్న చూపున
మెచ్చు మేరలు గనక చూసెడి
నృపుని కతడనియెన్

4 "ఉత్తమాశ్వంబిది నరేశ్వర!
చిత్రగతులను సత్వజవముల
చిత్తమలరించెని/జనుమిక
మనసుగల చోట్లన్"

5 చూపుదక్కగ చేష్టలుడిగెను
చూపరులు వెరగంద నృపునకు;

యేపుచెడి, శోకక్రాంతతడవున
కెరగి, నలుగడలన్

6 కలయజూసెను, కల్లనిజములు
కలకజెందిన మనసులోపల
మెల్లమెల్లన పూర్వజ్ఞానం
బల్లుకొని పొడమ।

7 "యేడిజాలకు డేది యశ్వం
బేదు లెన్నోగడచెనని యన్నృపు
"డేడునిమిషములేవి ప్రభువా!"
యనిరితన భృత్యుల్।

8 కలదులేదను రెండుభ్రాంతుల
కలయగూర్చకు బుద్ధిబలమున
కాలమహిమకు వెరగుజెందుచు
లవణు డిట్లనియెన్

9 ఏడు నిమిషము లేడులాయెనొ?
యేడునిమిషములందు యిమిడెనో
తేడులెన్నో? యింతలంతలు
చింత చేయునొకో!

10 యెక్కినట శోకమాయగుఱ్ఱం
బొక్క నరపతి మనసు నిలవక;
యెక్కినంతనె పరవశంబై
యెగసె నది యెటకో।

11 కన్నుమిన్నును కనిని జవమున
కాననంబులు గడిచియెన్నో,
యెన్నజీవం బొక్కటేనియు
లేనిమరుభూమిన్

12 మట్టిచనె, సంస్కృతిని జీవం
బట్లు; యిరులుతు మరుల వేళకు
తుట్టతుదకొక గున్నయడవిని
బట్టిగమనంబున్

13 మందగించిన, మానవేంద్రుం
డందుకొనె నొకకొమ్మ నల్లుకు
కిందు వ్రేలెడితీవ; గుఱ్ఱము
ముందువలె పరచెన్।

14 అడుగు పుడమిని తగిలినంతనె,
బడలి యుంటను నిదురపాలై
ఒడలు తెలియక వ్రాలినరపతి
చాగె మతునట్లన్।

15 పిదప జన్మాంతరము తెరగున
నిదుగజారినవేళ, కన్నుల
యెదట వెలసెను వింతలోకము
సంజ కెంజాయన్।

16 “వెలుగు నీడలు కనులకింపై
మెలగి చెలగెడు నాకసంబున
వ్రేలు మబ్బుల యంచులంటుచు
రగిలె రత్నరుచుల్।

17 పారెపక్షులు పౌఁజుపౌఁజుల;
జీరెకోయిల లొకటి వొకటిని;
దూరి గూడుల బాసలాడెను
పిట్టలెల్లజెలన్।

18 గగనరాజ్యము గ్రిమ్మువేడుక
మ[illegible]టిమిని తనకళలు గూర్చుచు,
పగలువెన్నుసదన్ని సోముడు
పైనమై వెడలెఁ।

19 తాడివనములు తూర్పుకొండను
గొడుగులెత్తెను; చామరంబులు
నడిపె జీలుగు లుడుగణంబులు
దవ్వులను నిలిచెన్।

20 చల్లగాలులు సాగి యలలుగ
జల్లుజల్లునరాల్చె పూవుల;
ఉల్లమలరెను; ఆకలొక్కటె
బడబడవలెఁ నడరెన్।

21 అంతచెవులకు దవ్వుదవ్వుల
వింతగానం బొకటి సోకెను
సోకినంతనె పూర్వవాసన
పిలిచినట్లాయెన్।

22 మరిచె నాకలి; మరలెనిడుములు;
పరవశుండై నృపతి, గానము
దరియు, గాంచెను శ్యామలాంగిని
నొక్కజవ్వనినిన్।

23 అరమొగిడ్చిన కన్నుగవతో,
చెదరియాడెడి ముంగురులతో,
బెదురుయెరగని బింక మొప్పెడు
బెడగు నడకలతో;

24 “కుంటి కడవను బుజమ్ముపైనిడు
వాటమది యొక మురువు గులుకగ
పాటపాడెను, పాటలాధరి
చెట్లునామలకై।

25 పాటపాడెను, చెట్లుచామలు
కోటిచెవులను గ్రోలియలరగ;
తాటివనమున నాగిచందురుడు
తానుచెవి యొగ్గెన్।

26 ఎవనిగూరిచి పాటపాడెనో?
యెవనినామము ధన్యమాయెనో?
లవణుడను మాటొకటి నాచెవి
తాకినట్లయ్యెన్।

ii

27 మంచివలెనిది మాయమగునని
యెంచి, యించుక సంశయించక
కించలన్నియు తొలగి వెంబడి
వేడి యిట్లంటిన్।

28 వినుము, కిన్నరి! నీకుదైవం
బన్నిశుభములు గూర్చుగ వుత!
నిన్ననుండియు నన్న మెరగని
యాకలాకవంకన్।

29 "అంతకన్నను అధికతరమొక
వింతయాకలి మనసు గ్రాచెను;
యింత అంతని చెప్పనేరక
యిట్లు వెంబడితిన్।

30 అనగ కన్నియు, తిరిగిమెల్లన
నన్ను కన్నులు విచ్చి చూసెను;

పూర్ణ బ్రహ్మాండాధి రాజ్యము
పూనినట్లయ్యెన్।

31 చూసి, కన్నులుడించి, మఃతల
పోసి, మిన్నక తోవసాగెను;
బాసెబింకము బెడగునడకల;
ముగిసె గానంబున్।

32 పండువెన్నెల కుముదవనిపై
నిండుగమ్మిన నీడకైవడి
నిండె మోమున చింతయొక్కటి;
మరల నేనంటిన్

33 "అన్నమిమటా కొన్నవారల
కెన్న సుకృతత మంబటంచును
మున్ను పెద్దలు బల్కురది నీ
వెరుగ కుందువే?

34 "భృత్యునైతిని నీదుమూర్తికి;
భృత్యునౌదును నీకు సుందరి!
మృత్యుముఖమున నున్న భటునకు
నన్న కావలదో?

35 చన్నబ్రతుకుల కొలిచి కుడిచిన
తెన్నుమనసుకు కొంతతోచెకి;

నిన్నయున్నదె, నేఁడు రేపులు
అన్య నెట్లగుదున్?

36 "మానమూసిన, మరల గలనని
మదిదలంపకు'మంటి; కన్నియ,
గమనమించుక మందగించి
శిరంబువంచి యనెన్

37 "వన్నెమీరిన మేనిపసతో
కన్ను మణగెడి రత్నరుచితో
నన్ను తెలియక నాసచేసెద
వయ్యొ! మాలిత నేన్,

38 "అయ్యకోసము కూడుకొందును!
ఇయ్యలేనను మాట, హృదయము
వ్రియ్యచేసెడు; నాదు భాగ్యము
కెవరి నేమందున్,

iii

39 "అన్న పలుకు విసంపుభల్లము
కన్నవాడయి మనసు మాసెను;
కన్నె కన్నులనీరు గమ్ముటకాంచి
ఖిన్నుడనై"

40 కొన్ని నిమిషము లెన్ని యెన్నో
కన్న విన్నవి ధర్మములనే
నెన్నుకొని, నొకపరమధర్మము
నప్పుడు గనుగొంటిన్।

41 మలినవృత్తులు మాలవారని
కులము వేర్చిన బలియు లోకదే
శమున కొందరి వెలికి దోసిరి
మలినమే, మాల

42 కులము లేదట వొక్కవేటున
పసరముల హింసించువారికి;
కులము కలదట నసుల వ్రేచెడి
క్రూరకర్ములకున్

43 మలిన దేహుల మాల లనుచును
మలినచిత్తుల కధిక కులముల
నెలవొసంగిన వర్ణధర్మము
ధర్మ ధర్మంబే।

41 ఆనెడు నిశ్చయ మాత్మదోపగ
వినుము, కన్నియ!" యంటి 'యెదు[illegible]
జనులు తెలియక పలుకు మాటకు
జనదువగ వంగన్

42 మంచి చెడ్డలు మనుజులందున,
యెంచి చూడగ, రెండెకులములు;
మంచియున్నడ, మాలయైత్తే,
మాలనే, అగుదున్।

46 తెలివి యొలికెడి తేటకన్నులు
మురువు గులికెడి ముద్దుమోమును
వేల్పు చేడియలైన నేరని
గానమాధురియున్,

47 చిత్తరవులందైన గనని ప
విత్రరూపపు సౌష్ఠవంబును,
ఉత్తమోత్తమ జాతిలక్షణ
యుక్తి సంపదయున్

48 మాల యనువారున్న, వారల
మందబుద్ధికి నగవవలె; తన
యందులేని కొరంత కలదని
నగవగానేలా ?

49 నమ్ము నేననుమాట తెరవ! భ
యమ్ము నాయువను; కూటినిడి చే
కొమ్ము నాహృదయంపు రాజ్యము
నిస్సపత్నముగాన్''

50 విని యెఫ్రిడా విస్మయంబులు
ఆననంబున పొడమి పొరగ
కనులనెత్తుచు, డించుచును నను
కాంత యిటుబలికెన్

51 తండ్రికోసము తెచ్చుకూటిని
—తిండికై యొటు కెట్టులిత్తును?
పెండ్లియాడిన—పెనిమిటొకనికి
———పెట్టధర్మంబా।

52 తడవు ఆయెను: తల్లడిల్లుచు
తండ్రినాకై యెదురుచూసును
అనుచు నన్నా తొలంగు భావము
అతివ అగుపరచన్

53 కరముబట్టి యురంబు యురమున
జేర్చి, ముద్దిడికురులు దువ్వితి;-
తాళవనమును వెడలి చంద్రుడు
పక్కనను నవ్వెన్।

54 ఆడబోయిన తీర్థమెదురై
వేడబోయిన వరము వచ్చెను;
పెండ్లియాడెద చంద్రుసాక్షిగ
పెట్టుకూడంటివెన్।

55 మున్ను వేల్పులు వెన్నచేతను
గొన్న యమృతము కన్న రుచులను
చెన్నుమీఱెను కూడు, కన్నియ
చేతనిడినంతన్।

iv

56 'వచ్చితివ యల్లుండ!' నీకై
వేచియుంటిని యింతకాలము;
యిచ్చితిని, చేకొమ్ము కూతుల
ప్రాణమది నాకున్।

57 'వచ్చితిమి యెటనుండొ?' అటబో
నిచ్చ మెండైయుండు మనమున;
పసిడిగొలుసులు, బిడ్డనాకై
పట్టి నన్నుంచెన్।

58 'ఇహము లోపలి మంచియంతయు
యిమిడియున్నది దీని ఆత్మను;
ముక్తికాంత తుదకు నీకిది
ముందుగతి చూపున్।

59 'కరపినాడను పరము మరవక
యిహమునందున మనెడు మర్మము;

కోటితపముల పుణ్యఫలమిది
కొమ్ము నీకిస్తిన్।

60 మాలనైనను మలినవృత్తులు
మానుకుంటిని గురువుదయచే;
పొలములోపల పశుల మేపుచు
పొట్టపోషింతున్

61 'మలినవృత్తులు మాన్పి, మాలల
వలస తెచ్చితి యీవనాంతము;
పల్లెకలదిట; ప్రాజ్ఞులందలి
ప్రజలు మావారల్।

62 'పాడిపంటలు గలవు తామర
తంపరలు మాపశులమందలు;
జంతుహింసను చేయనొల్లము
భూతదయ మతము।

63 కాని మనుజుని బుద్ధిలోపల
కలవు తనమేలొరులకీడును
తలచు వృత్తులు; కానబోయిన
కలుగు నెవ్వారిన్।

64 'మాన్పగలిగితి కత్తికోతలు;
మాన్పవశమే; మాటకోతలు?

కత్తి చంపును; మాటవాతలు
మాన వేనాడున్।

65 ‘నాటునను గలయట్టి యిడుములు
కాటియందును కలవు; ఓరిమి
యేటికైననుమందు; కలిగిన
కలుగు సౌఖ్యంబుల్

66 ‘మేలుకొను డొండొరుల; సిరులకు
మిట్టిపడకుడు; కీడుమూడిన
నాడుకుంగకు డొరులమేలుకు
పాటుపడు డెపుడున్’

67 అనుచు పలికెను వేదవాక్కులు
మన్కుచేతులుబట్టి కన్నియ
తండ్రి, తొల్లిటి ఋషియితండని
తోచచిత్తమునన్।

68 పండు గెడ్డము; నిండుకన్నుల
నిండ శాంతరసంబు; పలుకుల
కడలి గాంభీర్యంబు, యొడలిని
దివ్యతేజంబున్।

69 కలిగి కూచునె రాజఋషివలె
రావికిందను రచ్చశిలపై

కొమ్మలను జారి చంద్రికాంతులు
మేన చెదరంగన్।

70 అంతనుండియు కొన్నిపంటలు
కాంతతోనటు స్వర్గ సౌఖ్యము
లొంది మంటిని; చక్రవర్తుల
కొమరులను కంటిన్।

71 చిత్రమూ కొమరులను తగులుట
కొత్తశృంఖలయంచు మాముని
వృత్తిమార్గముపట్టి, దేహము
వాసె యోగమునన్।

72 పల్లెలోపల బొమ్మలాటలు
అల్లుకొనె, ఆనాటనుండియు
యెల్లవారలు పెద్దలగుటకు
యెంచిచూడంగన్।

73 సన్నగిల్లెను సాగుపొలమున;
వున్నదెల్లను తిన్నపిమ్మట
తినిరి పెంచినపశుల చంపకు;
అవియు కడితేరగ।

74 చెల్లచెదరై పరచిరందరు
యెల్లదిశలను; పరచుముందర

కొల్లకొని రేనున్న పొలమును
పండి మేముండన్।

75 తెల్లవారిన నుండి మేమును
పిల్లలము పడ్డట్టి పాటులు
ఝల్లుమనియెడు నొడలుతలచిన
చాల, చెప్పంగన్।

76 "అడవియందలి కాయకసురులు
కుడువనేరక బడలెబిడ్డలు;
అడవి ద్రిమ్మరి కడకు ప్రాణము
చేరినేనుంటిన్।

77 "ప్రాణసఖి నను పిలచియప్పుడు
పలికె స్మితముఖియై వినుండిక
చేయుకార్యము లేదు; చెల్లెను
ముందుగనవలయున్।

78 "కడకు జేరితి మీభవంబున;
తడవు లేదిక; మనసు తిప్పకు
గడగవలె రాబోవు భవమున
జ్ఞానసంపదకై।

79 "కష్టసుఖముల తీరులెన్నన
దృష్టములు—మనసత్యవర్తన

కాచుగావుత, కావగలిగిన
కన్న పసివాండ్రిన్!

80 "చింతయుడుగుడు—చితినిజోత్స్నము
యింతకన్నను భాగ్యమున్నదె!
అంతమున మతియట్టులుండునొ
అట్టిగతిగన్గున్।

81 "కలుగు భవములుకూడ నీతో
కలిసి గడపుచు ముక్తి జెందెద-
కలదె నీప్రణయాతిరేకము
కన్న సద్గతియున్"?

82 "అనుడు, చింతలు వాసి, కై కై
జేర్చి జొచ్చితి మపుడు చితి"

V

83 పలికె నిట్టుల పటువిషాదన
మాకులేక్షణుడగుచు లవణుడు;
"కలగ వలదిది మాయసర్వం"
బనిరి శాస్త్రిజ్ఞుల్।

84 లవణు డనియెను, బొమలు ముడివడ,
"కలగవలదట! కల్లయిదియట!

కలిగి నదిలేదన్న యంతనె
తొలగునట వేధల్!

85 "పుస్తకంబులలోని మాటలు
విస్తరించుచు, ననుభవమ్ముల
తత్వమెరగక, శుకములగుదురు
నేఁటి శాస్త్రజ్ఞుల్!

86 "యెప్పటికి అనుభూతమెద్దియొ
అప్పటికి యదినిక్కువంబే
యెప్పుడో లోకంబు కల్లగు;
ననుట యిపుడెట్లో,

87 "చిత్తమందున కీలితములై
నిత్యభేదము నిచ్చు తలపుల
నెత్తివైచును?—లేరె, హా!, యిది
చెప్పగల ప్రాజ్ఞుల్?

88 "యెక్కడిది, ఆమాయదేశం
బెక్కడుందురు నాదుబిడ్డలు?
ఒక్కరైనను జూపలేరే
నాదు ప్రాణసఖిన్?"

89 నృపుడు యిట్లని శోకభార
మ్మాపగాన శక్యమ్ముగా కిరు

కేలకన్నులుమూసి, చింతా
మగ్నుడై యుండెన్।

90 అంతదుర్గ ద్వారసీమను
వింత కలకల వినగనయ్యెను;
చెంత ద్వారికుడేగి నృపునకు
తెల్పె 'నొకమునియున్',

91 "వారువముపై నొక్కకన్నియ
వచ్చి నిలిచిరి ద్వారసీమను"
'చెచ్చెరను తెమ్మ'నియె నరపతి
నోటమాటుండన్।

92 జొచ్చె నాస్థానాంగణం బపు
డప్సరాకృతి నొక్క కన్నియ;
అచ్ఛవర్ణపు టశ్వరాజం
బొక్క తాపసుడున్।

93 "పలికె తాపసుడతుల సౌఖ్యం
బధిప! నీకౌగాక! యవనుడు,
సింధు దేశాధిపుడు, పితృసఖు
డంపె కానుకగా

94 "తనదు గాదిలిపట్టి, యీయమ
వినయ విద్యాసద్గుణాన్విత;

కోరె నీనెయ్యంబు; నీగుణ
సంపదకు నలరెన్।

95 పంపె నీకీ యశ్వరాజం
బెందులే దిద్దాని కీడ'నె—
చెవిని మాటలు సోకి సోకక
లవణు డక్కొన్నం

96 జూచి స్మయహర్షాతి రేకము
లాత్మ పెనగొన; డాసి, చేకొని
'వచ్చితివ, నాప్రాణసఖి!' యని
గద్దియను జేర్చెన్॥

కన్యక.

1 తగటు బంగరు చీరకట్టి
కురుల పువ్వుల సరులుజుట్టి
నుదట కుంకుమ బొట్టుపెట్టి
సొంపు పెంపారన్

తొగల కాంతులు కనులు పరపగ
మించు తళుకులు నగలు నెరపగ
నడక లంచకు నడలు కరపగ
కన్నెపరతెంచెన్
రాజవీథిని.

2 పసిడి కడవల పాలు పెరుగులు
పళ్ళెరమ్ముల పళ్లుపువ్వులు
మోము లందున మొలక నవ్వులు
చెలగ చెలికత్తెల్
వెంటనడిచిరి.

3 అంత పట్టపు రాజు యెదురై
కన్నె సొగసుకు కన్నుచెదురై
మరుని వాడికి గుండె బెదురై
యిట్లు తలపోసెన్.

4 “ఔర! చుక్కల నడుమ చందురు
డట్లు వెలిగెడు కన్నె ముందర
వన్నె కాంచిన నగరి సుందరు
లందరొక లెక్కా?

5 “పట్టవలెరా దీని బలిమిని
కొట్టవలెరా మరుని రాజ్యం
కట్టవలెరా గండపెండెం
రసికమండలిలో”

6 నాలనడుమను నట్టివీధిని
దుష్టమంత్రులు తాను పెండెం
గట్టి కన్నెను చుట్టి నరపతి
పట్ట నుంకించెన్.

7 మట్టి వచ్చిన దైవగతికిక
దైవమేగతి యనితలంచుక
దిట్ట తనమును బూని కన్నియ
నెట్టనిటుఁ బలికెన్.

8 “ముట్ట బోకుడు దేవకార్యం
తీర్చివచ్చెద, నీవు పట్టం
యేలు రాజువు, సెట్టికూతుర,
నెటకు పోనేర్తున్”

9 సుట్టములు తన చుట్టు నిలవగ
భృత్యవర్గం కాచికొలవగ
సెట్టి కరములు మోడ్చి రాజుకు
ఇట్లు వినిపించెన్.

10 “పట్టమేలే రాజ! బలిమిని
పట్టవలెనా? నీదు సొమ్మే
కాద కన్నియ? నీవు కోరుట
కన్న మరికలదా
వైశ్యజాతికివన్నె!

11 “గానిమన్నన జేసి మమ్ముల
బంధువర్గం కులం పెద్దల,
ధర్మమన్నది అరసి కొంచం
దారి కనపడితే,

“అగ్నిసాక్షిగ కన్నెగైకొని
ఆదరించుము మమ్ము, కానుక
లందుకొమ్మేం తంతవలసిన,
మనుచు మాజాతిన్”

12 నవ్వి పేళన నవ్వు, నరపతి
పల్కె “సోహో! ధర్మ మార్గం
పట్టమేలే రాచబిడ్డకు
సెట్టి కగపడమా!

"రాజు తలచిం దేను ధర్మం
రాజుచెప్పిం దల్లా శాస్త్రం
రాజులకు పే రైన పద్ధతి
కాద, గాంధర్వం?"

"తడవు చెయ్యక తల్లడిల్లక
నేను రేపని గడువు పెట్టక,
నెమ్మిగోరితి వేని, కన్నియ
నిమ్మ!
లేకుంటే, పొమ్ము!

"వేగ, పెట్టను పట్టివిడుచున?
కన్నె, యింటికి మరలినదుచున,
తెమ్ము కానుక లిమ్ము, నీవిటు
వచ్చినందాకన్

13 కదే." నంతట సెట్టి పలికెను,
"దేవకార్యం ముందు, ఆవల
రాచకార్యం కాద రాజా!
తలవునీవిస్తె-

"యింటి దైవం వీరభద్రుడి
దేవళానికి పోయియిప్పుడె
పళ్లెరంసా గించి వత్తును
పైని తమచిత్తం!"

14 "మంచిదే, మరి నడువు, మేమును
తోడవత్తుము, దేవళంలో
అగ్నిసాక్షిగ కన్యకను మే
"మందుకొనగలము.

ii

15 నాడు గుడిలో మండె గుండం
మంట మింటిని ముట్టయాడగ
కన్న నరపతి గుండె దిగులై
పట్టు విడజొచ్చెన్

16 భక్తిపరవశ మైన మనసున
దుర్గనప్పుడు కొలిచి, కన్యక,
ముక్తివేడుచు ప్రాడ్వి నగలను
శక్తికర్పించెన్.

17 దుర్గకొలనున గుళ్ళికి పిమ్మట
రక్తగంధం రక్తమాల్యం
దాల్చి గుండం చుట్టునిలిచిన
జనుల కిట్లనియెన్.

"అన్నలారా తండ్రులారా
ఆలకించం డొక్కవిన్నప
మాలుబిడ్డల్ల కానుకొనుటకు

ఆశలేదాకో
కులములోపల?

"పట్టమేలే రాజుఅయితే
రాజునేలే దైవముండడా?
పశువునిలపను పౌరుషము మీ
కేలకలగదాకో?

"విద్యనేర్చిన వాడు విప్రుడు
వీర్యముండిన వాడు క్షత్రియు
డన్న పెద్దల ధర్మపద్ధతి
మరచి, పశువులకై

"ఆశచేయక, కాసువీసం
కలిగివుంటే చాలుననుకొని,
వీర్యమెరగక, విద్యనేర్వక,
బుద్ధిమాలినచో

"కలగవా యికట్లు? మేల్కొని,
బుద్ధిబలమును బాహుబలమును
పెంచిదైవము నందు భారం
వుంచి, రాజులలో

"రాజులై మను డయ్యా!" ఇట్లని
కన్య నరపతి కప్పుడెదురై

నాలుగడుగులు నడిచిముందుకు
పలికె నీరీతిన్

"పట్టపగలే, నట్టివీధిని
పట్టబోరే జారచోరులు
పట్టదలచితి వింక నీవాక
పట్టమేలే రాజువట!

"కండకావర మెక్కి నీవీ
దుండగము తలపెట్టినందుకు
వుండడా వాక దైవమంటూ,
వుండి వూర్కొనునా?

"కులంపెద్దలు కూడి రదుగో!
అగ్నిసాక్షికి అగ్ని అదుగో!
కన్నుకోరిన కన్నెయిదిగో!
జాలమేలాకో?

"పట్టమేలే రాజువైతే
పట్టునన్నిపు" డనుచుకన్యక
చుట్టి ముట్టిన సీమంటలోనికి
మట్టితాజనియెన్

పట్టమేలే రాజుగర్వం
మట్టికలిసెను, కోటపేటలు

కూలి, నక్కల కాటపట్టై
ఆమరె

యొక్కడైతే కన్య, మానం
కాచుకొనుటకు మంటగలిసెనో
అక్కడొక్కటి లేచె సౌధము
ఆకసము పొడుగై

పట్నమేలే రాజు పోయెను,
మట్టికలిసెను కోటపేటలు,
పదం పంద్యాం పట్టినిలిచెను
కీర్తు లపకీర్తుల్,"

డామన్ పితియస్.

1 వన్నెకెక్కిరి డమను పితియసు
లన్నయనుజులు ముజ్జగంబుల
మున్ను; వారల స్నేహసంపద
నెన్న సుకృతింబా॥

2 ఒక్కనాడా సీమ జనపతి
యక్కజంబగు కోపభరమున
"వ్రక్కలించుము డమను శిరము"ని
పలికె తలవరితోన్.

3 చెక్కుచెదరక నిలిచె డమనుడు
"నిక్కమేకద చావు నరునకు
"యెక్కడెప్పుడు, యెటులగూడిన
నొక్కటే కాదా?

4 "మ్రిందుటన్నది బొందిమార్చుట
"ముందుభవమున కలుగువిభవము
"నందజేయుట కాదె, యేలిక!
దండమను మిషను?

5 "కాని యింటికిపోయి యొకతరి
కనులజూచెద నాలుబిడ్డల;
పనులు తీర్చుకు మరలివత్తును
యానతిండనియెన్."

6 వింతపలుకుకు విస్మితుండై
కొంత కరకరితీరి నరపతి,
"యింతయిట్టుల మిడునెవిద్య"ను
చింతచిగురెత్తన్.

7 అనియె నరపతి "యటులెకానిమ్ము
"వనికొంచము విపులమందురు;
"తనువుదాచను తగిన చోటులు
"కలవు యెటుజనినన్.

8 'మించుచతురత మాటవిరుపున
యెంచినాడవు చెడ్డమంచని;
'పంచ—ప్రాణములందు ప్రేముడి
'పరచునే? చెప్పుమా?

9 'ఆలుబిడ్డల చూతునంటివి;
ఆలకించిననారి శోకము
తొలగువిద్యలు, తొలగు ధైర్యము
తొలగు నీతైనన్-

10 "కాన నీకై తనువు నోడెశి
"వాని నొక్కనిజూపి చననగు;
మానవేశుని యానతప్పిన
మాయదేజగము?"

11 లేచిపలికెను పిరికిసప్పుడు;
"రాచసింగము! ఒడలి కొడలిదె
వేచియుంటిని బ్రతుకు ఫలముకు,
వారికె నీనాటన్,"

12 "ఐన, చనుమ "నెనవనిపతి, డా
మసుడు కొంచముతలచ, యిట్లను
పసువు, భటులను పనికి నిప్పుడె
పోవ నేనొల్లన్."

13 వొకటి తలచును నరుడు మది; వే
రొకటి తలచును బ్రహ్మ, వినమే?
పోకరాకల నడుమ నడ్డము
లెన్నితలపడునో?"

14 పొమ్ము; పొమ్మ"నె రేడు, "పొమ్మిట;
రమ్ము, యీనెలనిండు నింతకు;
లెమ్ము, చాలదెయదనుపో, రా,
నమ్ముగ దైసన్."

ii

15 కడలినడుమను కలదు సేమా
నసెడిద్వీపము కవులపుట్టిలు;
వాడి వేదల యినుని వేడికి
సీతువలికై నన్-

16 ఋతువు కొక్కొక్క వింతరూపం
బతులశోభా భాజనంబై
మతుల కొల్లలనాడు స్వర్గం
బేమొ మాసీమ!

17 అందునుండొక కొండకోనను
సుందరంబగు భవనరాజము;
విందుకనులకు కడలి యెదురై
లీలలో—లాడన్-

18 పక్షముల నారింజ, ఆలివు
వృక్షషండము [illegible]
ద్రాక్షపందిగ లింటిపంటలు
సొంపు పచరింపన్.

19 నవ్వులకు నెనరులకు నిత్తై
నివ్వటిల్లెను భవనరాజము;

పువ్వుకెత్తును దానినిలచిన
మొండు మనసైనన్-

20 తనయచందురు డబ్ధిసోకెను;
చదలవిడబడి, యిరులు ప్రాకెను;
అదునుకాంచిన రిక్కమూకలు
అంతటను ప్రబలెన్-

21 చారుతరముగ పసిడిపమిదల
బారుతీరివెలింగె జ్యోతులు;
వారియంత్రము తళుకు ముత్తెపు
సరులు విరజిమ్మెన్-

22 అలరుజిగురుల తోరణావళి
యలమిచుట్టెను జిలుగుకంబము
లుల్లమలరగ నాటపాటలు
పుమ్మిరయి సెలగెన్-

23 ఘుమ్ము, ఘుమ్మని కమ్మతావులు
గ్రమ్మెధూపము లాసవమ్ముల
దుమ్ము రేగెను నాటిపండువ
నిండువేడుకతోన్-

24 చుట్టలును మిత్రులును, భ్రాత్రులు
చుట్టుమూగుచు డమనుడిగిరి

"యెట్టివింతలు తెచ్చినాడవు?
కలదు వేడ్క, గనన్?"

25 పలికె డామను "యిలను దిమ్మరి
"పలు తెరంగుల జనులగాంచితి;
"తెలియనేర్చితి మర్మమెల్లను
వారివిద్యలలో-

26 మెరుగగాదని తొల్లివిబుధులు
మరుగుపరచిన మంతనంబుల
తిరుగుడులు మరలించితి, తీసితి
రాకశిప్పలలోన్-

27 వింత నొక్కొకదానికని, ముని
యింత కెక్కుడు లేదనంటిని
వింతలన్నిటి వమ్ముజేసెడి
వింతవినుడింకన్-

28 "ఒకడె" ఆయెను రెండుమూడులు
"ఒకడె" ఆయెను కోటిసంఖ్యలు
పెక్కులొక్కటిగ జూచువాడే
ప్రాజ్ఞుడన వినమే!"

29 "నేను, తానను భేదబుద్ధిని
త్రేనికాగ 'హ' మొదవి డామను

కానివాడని తలచి ప్రాణము
గోలుపొమ్మనియెన్-

30 "ఒక్కవింతిది——పిరికి డామను
"నొకటి నొకటికి సమముకద? వే
రొకడు నాకయి ప్రాణమిచ్చిన
చాలదాయనియెన్-

31 "వింత రెండవదిద్ది—నృపుడును,
చింతవాపుచు వల్లెయనియె, న
నంతరము నేనిటకువచ్చితి
వింత కనగోరి-

32 "కాన, మీరల నెవ్వడిప్పుడు,
తాను, నేనను బుద్ధితలపక
తనువునాకై విడుచువాడ"న
పలుక డొకడైనన్-

33 చింతవంతలు చిత్రితములై
అంతకానగనయ్యె, మోముల
"వింతయిదె"యని పలికె డామను
వికసితాననుడై-

34 ఆటపాటలు అణగె నంతట;
మాటుమణిగెను భవనరాజము;

చాటుమాటున ఖ్వారజొచ్చిరి
సఖులు చుట్టములున్.

35 “కల్లఁజెప్పితి! “ననియె డామను
యెల్లరెప్పటియట్ల నలరుం
దుల్లముల!” వారప్పుడు “కొనుమిదె
ప్రాణములు” నన్నన్-

36 పంజరమ్ముల నున్న పిట్టలు
మంజులారణ్యములు నుగచెను
శింజితములతొ కాలిగొలుసులు
శిశుయని మరచెన్-

37 “దారిపోయే వారికొక్కటి
[1] కారవాసర కల్పనాయెను
దాతికాదది దరియటంచును
తలచుటొకవింత-

38 అనుచు, డామను డాసవమ్ముల
నానిపాడ దొడంగిమించెను
కానిపండువు నందు కొండొక
కలక కనసయ్యెన్-

iii

39 ఎల్లిపున్నమనంగ పితియను
యిల్లునందొకవిందు మిత్రుల

[1] కారవాసర=Caravansary.

కెల్లనాయెను, పితియసప్పుడు
పక్కనీపగిదిన్.

40 తెలియువాడన నొక్కడే భువి;
తెలుపువాడన నొక్కడేభువి;
పలు తెరంగుల సద్గుణాళికి
పట్టు వక్కండే!

41 కనియు, నేర్చుట, వానికడనే;
వినియు, నేర్చుట వానివలనే;
అనగవలెనా, అతడు డామను
డన్నమాటొకటి?

42 “లోకమందభిమాన ముంచియొ!
నాకు యశమొనగూర్చనెంచియొ,
నాకపతి, నామిత్రుడామను
గాక నడ్డదొకొ!

43 “బ్రతికి, చచ్చియు, ప్రజలకెవ్వడు
ప్రీతిగూర్చునొ, వాడెధన్యుడు;
బ్రతికి, డామను ప్రజలనేదును
చచ్చినేనొకడన్-

44 “మ్రిందుటన్నది బొందిమార్చుట;
ముందుభవమున కల్గువిభవము

నంద, ప్రాజ్ఞుడు వగవఁజెల్లునె
చెప్పుడీ" యనియన్.

45 "చదివిచెడితివి చాలున"నె నొక
"ద్రోద వెయశమ"ని బలికె నొక్కం
"డదనునకు డాసుడుగాడా
యనియె నొక్కరుడున్.

46 అంత పితియను కాంతపలికెను
కొంతగద్గదికంబు తోపగ,
"ఇంతవరకును ధైర్యమూనితి
మాటనమ్మికచే.

47 "నచ్చువాడయితేను డమనుఁడు
వచ్చునింతకె; చావుకోసము
యిచ్చగించుచు తానెవచ్చునె
పిచ్చివాడైనన్.

48 "నత్తునన్నను, వారివారలు
మొత్తమై తా మడ్డుపడరే!
పొత్తులన్నవి సంపదలకే
ఆపదలకగునే?

49 "వానినను కేలింత? సతితన
చాననెంచక, బలగమెంచక

తనుపుమిత్రుని కోడుటన్నది
తగన? ఇదిచెప్పుడా!

50 "కష్టసుఖముల కలిసి కుడుచుచు,
గోష్టిప్రాణంబంచు నెంచుచు,
ఇష్టవర్తననున్న చానను,
బాయుటొకమహిమా ?

51 "విందు, నీల్గుట నిక్కమాటను
యెందు, యెప్పుడైన నొకటని;
యెందరో కలరనెడు వారలు
లేరు చనువారల్.

52 చదువువారికి వెఱ్ఱిభ్రాంతులు
మెదడు కెక్కిన పాయవందురు;
ఆదనులేదే దేన్నికైనను
అందరెరుగనిదే?

53 పండగలదని కాయ కుడుతురె?
తిండియెల్లిది నేడు తిందురె
అండమందున చిలుకకలదని
అరచి జీరెదరే?

54 బతికవలసిన కాలముండగ
బతుకనొల్లనికంటె పుట్టునె

బతుకుదునిమిన బతుకు ఘోరము
పాయదే చెపుడా!

55 "అది యట్టుండగ దమను పైపగ
మదిదలంచిన మానవేశుడు
బదులుగాగొనె పాపమెరుగని
ప్రాణినేలనొక్కో?

56 "నరునిచావే కాంక్ష్యమేనియు
నరపతికి, నరులెందరనుదిన
మరుగువారలు యమునిప్పురమున
కంత తనియడొక్కో?;

57 "తప్పువొకయెడ దండమొకయెడ
యొప్పెయని, నరపతికిదోచిన
నప్పగించెద నాదుప్రాణము
దమనుకొన్నంతన్.

58 నీడవెలువడి నిలిచెనుండట
వేడ్కమోమున వెల్లివిరియగ
"వీడె దమనుండంచు నందరు
విస్మయము చెందన్.

59 ఆనుహోమతి; అంత వేరొక
యమితవిక్రము డతని కెదురై

"దమన! బతుకుము బతుకుమనె;
"శేడ"నిరి పలువురటన్.

60 పలికె నరపతి "మిత్రభావము
సలుపుడిక నీసఖుడు నీవును;
అలఘురాజ్యము ప్రేమసంపద
కలలియని దలతున్.

61 విద్యయందలి మాయమర్మము,
దద్దిచెప్పిం దబల యొక్కతె
విద్యలెరుగని ప్రేమభరమును
వింతగా చూపెన్.

62 వినగతగినది వింటినిచ్చట;
కనగతగినది కాంచినాడను;
మనుజులిద్దరు మగువయొక్కతె
మాన్యులీజగతిన్.

ఆడపిల్లల పాటలు.

పూర్ణమ్మ.

1 మేలిమి బంగరు మెలతల్లారా!
కలువలకన్నుల కన్నెల్లారా!
తల్లులగన్న పిల్లల్లారా!
విన్నారమ్మా యీకథను.

2 ఆటలపాటల పేటికలారా!
కమ్మనిమాటల కొమ్మల్లారా!
అమ్మలగన్న అమ్మలారా!
వినరమ్మ మీరీకథను.

3 కొండలనడుమను కోనొకటున్నది;
కోనకి నడుమా కొలనొకటుంది;
కొలనిగట్టునా కోవెలలోపల
వెలసెను బంగరు దుర్గమ్మ.

4 పూజారింటను పుట్టెనుచిన్నది
పుత్తడిబొమ్మా పూర్ణమ్మ;
అన్నల తమ్ముల కనుగై దుర్గకు
పూజకుపువ్వులు కోసేది.

5 ఏయేవేళల పూసేపువ్వుల
ఆయావేళల అందించి

బంగరుదుర్గను భక్తితొకొలిచెను
పుత్తడిబొమ్మా పూర్ణమ్మ.

6 ఏయే ఋతువుల పండేపళ్ళను
ఆయాఋతువుల అందించి
బంగరు దుర్గను భక్తితొ కొలిచెను
పుత్తడి బొమ్మ పూర్ణమ్మా.

7 పళ్ళుమీరిన తీపులనడలను
పువ్వులుమీరిన పోడుములున్
అంగములందున అమరెనుపూర్ణకు
సౌరులుమించెను నానాటన్.

8 కాసుకులోనై తల్లీతండ్రీ
నెవరూన్యాయం విడనాడీ
పుత్తడిబొమ్మను పూర్ణమ్మనువొక
ముదుసలి మొగుడుకు ముడివేసీ.

9 ఆమనిరాగా దుర్గకొలనులో
కలకలనవ్వెను తామరలు;
ఆమనిరాగా దుర్గవనములో
కిలకిలపలికెను కీరములు.

10 ముద్దునగవులూ మురిపెంబు మరి
పెనిమిటిగాంచిన నిమిషమున

చూసెను కన్నియ ముఖకమలమ్మును
కన్నులగ్రమ్మెను కన్నీరు-

11 ఆటల పాటల తోటికన్నియలు
మొగుడుతాత యని కేలించ,
ఆటల పాటల కలియక పూర్ణమ
దుర్గను చేరీ దుక్కించె-

12 కొన్నాళ్ళకుపతి కొనిపోవచ్చెను
పుత్తడిబొమ్మను పూర్ణమ్మను;
చీరెలు సొమ్ములు చాలగ దెచ్చెను
పుత్తడిబొమ్మకు పూర్ణమకు-

13 పసుపు రాసిరి బంగరు మేనికి
జలకములాడెను పూర్ణమ్మ;
వదినెలు పూర్ణకు పరిపరివిధముల
నేర్పులు మెరసీ కై చేసిరి.

14 పెద్దలకప్పుడు మొక్కెను పూర్ణమ
తల్లీ తండ్రీ దీవించిరి;
దీవన వింటూ పక్కున నవ్వెను
పుత్తడిబొమ్మా పూర్ణమ్మా!

15 చిన్నలనందర కౌగిట చేర్చుకు
కంటను బెట్టెను కన్నీరూ;

అన్నల తమ్ముల నప్పుడు పలికెను
పుత్తడిబొమ్మా పూర్ణమ్మా-

16 అన్నల్లారా తమ్ముల్లారా!
అమ్మను అయ్యను కానండీ!
బంగరు దుర్గను భక్తితో కొలవం
డమ్మలకమ్మా దుర్గమ్మ

17 ఆయా వేళల పూసే పువ్వుల
ఆయా ఋతువుల పళ్ళన్నీ,
భక్తిని గోసి శక్తికి ఇవ్వం
డమ్మలకమ్మా దుర్గమ్మ-

18 నలుగురు కూచుని నవ్వే వేళల
నా పేరొకతరి తలవండీ;
మీ మీ కన్నబిడ్డల నొకతెకు
ప్రేమను నా పేరివ్వండి-

19 బలబలకన్నుల కన్నీరొలికెను
పుత్తడిబొమ్మకు పూర్ణమకు
కన్నులు తుడుచుకు కలకల నవ్వెను
పుత్తడిబొమ్మా పూర్ణమ్మా-

20 నగచిరి వదినెలు నగచిరి తమ్ములు
తల్లియు కంటను తడిబెట్టె

కాసుకులోనై అల్లునితలుచుకు
ఆనందించెను అయ్యోకొడె-

21 యెప్పటియట్టుల సాయంత్రమ్మున
యేరినపువ్వులు సరిగూర్చి
సంతోషమ్మున దుర్గను గొలవను
వొంటిగబోయెను పూర్ణమ్మ-

22 ఆవులు పెయ్యలు మందలజేరెను ।
పిట్టలు చెట్లను గుమిగూడెన్!
మింటను చుక్కలు మెరయుచు పొడమెను
పూర్ణను యింటికి రాదాయె.

23 చీకటినిండెను కొండలకోనల
మేతకు మెకములు మెసలజనెన్
దుర్గకు మెడలో హారములమరెను
పూర్ణమ యింటికి గాదాయె.

24 కన్నుల కాంతులు కలవలచేరెను
మేలిమిజేరెను మేనిపసల్!
హంసలజేరెను నడకలబెడగులు
దుర్గనుజేరెను పూర్ణమ్మ.

దేశభక్తి

దేశమును ప్రేమించుమన్నా.

1 దేశమును ప్రేమించుమన్నా,
మంచి అన్నది పెంచుమన్నా,
వొట్టిమాటలు కట్టిపెట్టోయి
గట్టిమేల్ తలపెట్టవోయి.

2 పాడిపంటలు పొంగిపొర్లే
దారిలో నువు పాటుపడవోయి;
తిండికలిగితె కండకలదోయి,
కండకలవాడేను మనిషోయి!

8 యీసురోమని మనుషులుంటే
దేశమేగతి బాగుపడునోయి?
జల్దుకొని కళలెల్ల నేర్చుకు
దేశిసరుకులు నించవోయి.

4 అన్ని దేశాల్ క్రమ్మవలెనోయి,
దేశిసరుకుల నమ్మవలెనోయి!
డబ్బుతేలేనట్టి నరులకు
కీర్తిసంపద లబ్బవోయి.

5 వెనకచూసిన కార్యమేమోయి?
మంచిగతమున కొంచమేనోయి

మందగించక ముందుఅడుగేయి
వెనకపడితే వెనకేనోయి!

6 పూనుస్పర్థను విద్యలందే
వైరములు వాణిజ్యమందే,
వ్యర్థకలహం పెంచబోకోయి
కత్తివైరం కాల్చవోయి!

7 దేశాభిమానం నాకుకద్దని
వొట్టిగొప్పలు చెప్పుకోకోయ్;
పూనియేదైనాను వొకమేల్
కూర్చిజనులకు చూపవోయి!

8 ఓర్వలేమి పిశాచి దేశం
మూలుగులు పీల్చేసెనోయి,
ఒరులమేలుకు సంతసిస్తూ
ఐకమత్యం నేర్చవోయి!

9 పరులకలిమికి పొర్లియేడ్చే
పాపికెక్కడ సుఖంకద్దోయి?
ఒకరిమేల్ తనమేలనెంచే
నేర్పరికి మేల్ కొల్లలోయి!

10 స్వంతలాభం కొంతమానుకు
పొరుగువాడికి తోడుపడవోయి

దేశమంటే మట్టికాదోయి,
దేశమంటే మనుషులోయి!

11 చెట్టపట్టాల్ పట్టుకుని
దేశస్థులంతా నడవవలెనోయి,
అన్నదమ్ముల వలెను జాతులు
మతములన్నీ మెలగవలెనోయి.

12 మతంవేరైతేను యేమోయి?
మనసునొకటై మనుషులుంటే
జాతమన్నది లేచిపెరిగి
లోకమున రాణించునోయి!

13 దేశమనియెడి దొడ్డవృక్షం
ప్రేమలను పూలెత్తవలెనోయి,
నరులచమటను తడసిమూలం,
ధనంపంటలు పండవలెనోయి!

14 ఆకులందున అణగిమణగీ
కవితకోవిల పలకవలెనోయి
పలుకులనువిని దేశమందభి
మానములు మొలకెత్తవలెనోయి!

ముత్యాలసరము.

వెల్లువగ నారోగ్య సంపద, లుల్లమలరుచు నిచ్చుగావుత.
తల్లిభారతమాతపంచమ, జార్జికెల్లప్పుడున్.

జార్జిసమ్రాట్ఛాసనంబుల, జాజిపూవులదండమాశ్కని
రాజరాజులు శిరములందున, దాల్చి మనవలయున్.

మర్మమెరుగనిధర్మమనియెడి, నిర్మలంబగునీతిపథమున
పేర్మిప్రజలనుమంచునేర్పరి, జార్జిమనవలయున్.

భరతఖండంబెన్న డెరుగని, నిరతశాంతినొసంగివిద్యల
నెరయనించినయాంగిలేయుల, రేడుమనవలయున్.

కొల్లబోతగజంపిశత్రుల, ఢిల్లి, పట్టముగట్టుబలిమిని
తొల్లినల్లని దేవుడొక్కడ, జాతశత్రునకున్.

తెల్లవారలు నీతినిపుణులు, ఢిల్లిపట్టము గట్టిరిపుడే
కల్లయెరుగని జార్జిరేని, కజాతశత్రునకున్.

నల్లవాడును తెల్లవాడును నెల్లశుభములగూర్చుగావుత
తల్లిమేరీమహారాజ్ఞికి జార్జినరపతికిన్.

లంగరెత్తుము.

1 విరిగి పెరిగితి; పెరిగి విరిగితి;
కష్టసుఖముల పారమెరిగితి;
పండునన్నవి ఆశలెన్నో
యెండిరాలగ జాగిలితిన్॥

2 అందజాలని పళ్లకోసము
అఱ్ఱుజూపితి; నేలపాకిన
చెట్లపళ్లను విలవలెరుగక
పాదరక్షల మట్టితిన్॥

3 తీపివిరిగిన చెరుకువలె ఆ
నాటికోర్కెలు నేడుబెండై
ఉంచినవ్వితి; బుద్ధిచపలత
కొత్తకోర్కెల తగిలితిన్॥

4 దేవతలతో జోడు కూడితి;
రక్కసులతో కూడి ఆడితి;
కొత్తమిన్కుల తెలివిపటిమను
మంచి చెడ్డల మార్చితిన్॥

5 చూతునా! అని చూసితిని; మరి
చేతునా! అని చేసితిని; ఇక

చూడ చేయగరాని వింతలు
చూపి కన్నులు కట్టితిన్॥

6 శత్రుమిత్రుల కిచ్చి నెనరులు
స్నేహవార్ధిని కొల్లగొంటిని;
నాటిమిత్రులు తరల శూన్యం
బైనపుడమిని నిలిచితిన్॥

7 పంజరంబున నున్నకట్లను
పగలదన్నగలేక సుక్కితి;
నింగిపర్వగ లేని జన్మము
నీరసంబని రోసితిన్॥

8 "ఉసురులకు విసికితినా? యుద్ధము
కలదు; దేశము కొరకు పోరుము"
యుద్ధమా? ఇక నేమి శోకము!
చాలు! చాలును! లంగరెత్తుము!

కోరుకొండ.

కనులపండువయ్యెనగరు కాంతకంటివే.
విజయరామ నిర్మితమై
విమలప్రభా వర్మితమై
విబుధబలము కలిమి విజయ
శ్రీలనలరుచూ॥

కొండయిదా గోపురమా
దండినృపతి కాపురమా
రండు, కండు, ఆనంద మొందు
కలదెయింత మెందు॥

కోరుకొండ, కోర్కొండ, కోరకుండనిత్తు
వరములూర కుండవలదు రండు
రండనె నట నృపవరుండు॥

శుభవిభవములభయదాత ఇభరాట్
శ్రీవిజయరామ విభువరునకొసంగి
లలితలక్ష్మి బ్రోవగా॥

మాటమర్మ మెరిగినట్టి మేటికవుల జాడలరసి బోటి,
అప్పకవియమర్చె 'మాటలముత్యాలపేట॥

దించు లంగరు.

1 దించులంగరు దీర్ఘయుద్ధం
ధర్మపథము ముల్లుచూపెను
నరుల పీనుగు పెంటపోకల
నాటి వెలయును శాంతివృతము.

2 పాతసంధులు పాతిపెట్టుము
యుద్ధముల కవి ఉనికిపట్టులు
లోకమంతయు ఏకమై
యుద్ధమునె మారణముచేయును.

3 వచ్చెనిదె బంగారుకాలము
వాంఛలెల్లను తీరు సుజనుల
కాంగిలేయుల ధర్మరాజ్యము
జ్ఞానమును స్వాతంత్ర్యమిచ్చుచు
సంతతము వర్ధిల్లుగావుత!

దిద్దుబాటు.

"తలుపు! తలుపు!"

తలుపు తెరవఁబడలేదు. ఒకనిమిషమునకే దూరుకొనెను. గదిలోని గడియారము టింగుమనిఒంటిగంటకొట్టినది.

"ఎంత ఆలస్యము చేస్తిని! బుద్ధి గడ్డితిన్నది. రేపటినుంచి జాగ్రత్తగా వుంటాను. యేమంటి నాచల్లాపోయి సానిదానిపాట సరదాలో మనసు లగ్నమైపోయినది. ఒక్క పాట సరదాతో కుదరలేదు. మనిషిమీదకూడా సరదా పరిగెత్తుతూంది. లేకుంటే, పోకిరీ మనిషివలె పాట ముగిసినదాకా కూర్చోవడమేమిటి? యేదోవక అవకాశము కలుగఁ జేసికొని దానితో నాలుగుమాటలు ఆడడపు ఆసక్తియేమి? ఇదిగో లెంపలు వాయించుకుంటున్నాను. రేపటినుంచి మరి పాటకు వెళ్ళను. నిశ్చయం. నిశ్చయం......గట్టిగా పిలిచితే కమలిని లేవగలదు. మెల్లిగా తలుపుతట్టి రాముడిని లేపగల్గితినా చడీలేకుండ పక్కజేరి పెద్దమనిషి వేషము వెయ్యవచ్చును"

గోపాలరావు తలుపు చేతనంటగానే రెక్కవిడబారెను. "ఆశే యిదేమి!" అనుకొని, రెక్క మెల్లన తెరచి, నడవలో దీపము లేదు. అంగణముదాటి తన పడకగది తలుపుతీయు, నందును దీపము లేకుండెను. చడిలేక అడుగువేయుచు మంచము దరికిపోయి కమలిని నిద్రించుచుండెనా, మేల్కొని యుండెనా యని కనుగొన యత్నించెనుగాని, యేర్పరింపలే

డయ్యెను. అంత జేబునుండి అగ్గిపెట్టె తీసి పుల్ల వెలిగించెను. మంచముపైని కమలిని కానరాలేదు. నిశ్చేష్టుడై చేతినుండి అగ్గిపుల్ల నేల రాల్చెను. గదినీ; అతని మనస్సునుకూడ చీకటి క్రమ్మెను. వెఱ్ఱిశంకలును అంతకు వెఱ్ఱి సమాధానములును మనసున పుట్టుచు గిట్టుచు వ్యాకులత కలుగజేసెను. బుద్ధి తక్కువకు తనయందో, కానరామికి కమలినియందో, యేర్పరింపరాని కోపావేశమును చీకాకును గలిగెను. నట్టి వాకిటకి వచ్చిపిలువ చుక్కలకాంతిని దాసిగాని దాసుడుగాని కనపడలేదు. వారికి తగినశిక్ష వురియేయని గోపాలరావు నిశ్చయించెను.

తిరిగి గదిలోనికిపోయి దీపము వెలిగించి గదినలుదెసల పరికించెను. కమలిని కానరాలేదు. వీధిగుమ్మము జేరి తలుపు తెరచిచూడ చుట్టకాల్చుచు తలయెత్తి చుక్కల పరీక్షించుచున్న రాముడు వీధనడుమ కానవచ్చెను. పట్టరాని కోపముతో వానిని జూచి గోపాలరావు "రామా! రా!" యని పిలచెను. రాముడు గతుక్కుమని చుట్టపారవైచి, "బాబు" అని దగ్గరెను.

"మీ అమ్మేదిరా?"

"మాయమ్మా? యింటున్నది బాబూ"

"మీ అమ్మకాదురా! బుద్ధిహీనుడా! నాభార్య"

"అమ్మగారా? యెక్కడుంటారు బాబూ? పడున్నారు.

"యింట్లోనే లేదు".

రాముడి గుండెలో దిగులుప్రవేశించెను. గుమ్మములో అడుగు పెట్టగానే రాముని వీపుపై పిడిగుద్దులు రెండుపడెను. "చంపివేస్తిరి బాబూ" అని రాముడు నేల కూలబడెను.

గోపాలుడు సదయహృదయుడు. అక్రమమాచరించితినను జ్ఞానము వెంటనే పొడమి ఆగ్రహావేశము దిగజారి పశ్చాత్తాపము కలిగెను. రాముని చేతలేవనెత్తి, వీపునిమిరి పశువువలె నాచరించితినని యనుకొనుచు గదిలోనికి తీసుకొనిపోయెను.

కుర్చీపయి కూచుని "రామా యేమాయెరా?" యని దైన్యముతో ననెను.

"యేటో మాయలాఘుంది బాబూ"

"పుట్టింటికి వెళ్ళియుండునా?"

అంతవారు కారనా? బాబూ కోపగించితే చెప్పలేను గాని ఆడారు చదువు నేరిస్తే యేటౌతది?"

"విద్యవిలువ నీకేం తెలుసురా, రామా!" అని గోపాలరావు మోచేతులు బల్లపయినాని వానినడుమ తలయుంచి యోచించుచుండ కమలిని చేవ్రాలునొక యుత్తరము కానవచ్చెను. దానిని చదువసాగెను.

"అయ్యో"

"'ప్రియ,' పోయి 'అయ్యో,' వాడికి వచ్చెనా?"

"పెయ్య పోయిందా బాబూ!"

"మూర్ఖుడా! వూరుకో"

"అయ్యో! పది దినములాయె. రాత్రిల సింటికి మీ రాకయే నే నెరుగను. మీటింగులకుఁ బోవుచుంటి మంటిరి. లోకోపకార కరములగు సద్యమముల నిదురమాని చేయుచుంటి మంటిరి. మా చెలులవలన నిజము నేర్చితిని. నేనింట నుండుటనుగదా మీరు కల్లలు పలుకవలసివచ్చె. నేను పుట్టింట నున్న మీ స్వేచ్ఛకు నిర్బంధముండదు, అసత్యమునకు అవకాశము కలుగకుండును. మీచే దినదినము అసత్యమాడించుటకన్న మీ కోరికకు అడ్డుగనుండకుండుటయే, పతి మేలు కోరిన సతికి కర్తవ్యము కాదా? నేనీరేయి కన్నవారింటికి జనియెద. సంతసింపుడు. వెచ్చము గాక యేపాటి మిగిలియున్నను దయనుంచుడు."

ఉత్తరము ముగించి "నేను పశువును" అని గోపాలరావు అనెను.

"అదేటి బాబు ఆలాశలవిస్తారు?"

"శుద్ధపశువును!"

రాముడు అతి ప్రయత్నముచే నవ్వు ఆచుకొనెను.

"గుణవతి, విద్యానిధి, వినయసంపన్నురాలు, నా చెడు బుద్ధికి తగిన శాస్తి చేసినది-"

"యేటి చేసినారు బాబూ!"

"పుట్టింటికి వెళ్ళిపోయినది——గాని నీకు తెలియకుండా యెలా వెళ్ళిందిరా!"

రాముడు రెండడుగులు వెనుకకునడచి "నామతోం గున్నాను కావాల బాబూ— అలకచేస్తె చెప్పచాల్ను.

కాని బాబు ఆడదాయి చెప్పకుండా పుట్టినారింటికి యెల్తానంటే కొంపలాయించు కూకోబెట్టాలిగాని, మొగోరిలాగ రాతలూ, కోతలూ మప్పితే ఉషోరం పుట్టదా బాబూ?"

"ఓరి మూర్ఖుడా! భగవంతుడి సృష్టిలోకల్లా ఉత్కృష్టమయిన వస్తువ విద్యనేర్చిన స్త్రీరత్నమే. శివుడు పార్వతికి సగం దేహం పంచి యిచ్చాడు. యింగ్లీషువాడు భార్యను బెటర్ హాఫ్ అన్నాడు. అనగా పెళ్ళాము మొగునికన్న దొడ్డది అన్నమాట. బోధ పడ్డదా?"

"నాకేం బోధకాదు బాబూ!" రామునికి నవ్వుఆచుకొనుట అసాధ్యమగుచుండెను.

"నీవు రాతురు బడికి వెళ్లుతున్నదగదా! విద్యవిలువ నీకే బోధపడుతుంది. ఆమాట అలావుండనియ్యికాని, నువ్వో నేనో బయలుదేరి చందవరం వెళ్ళాలి. నేను నాలుగురోజులుదాకా ఇంటినుంచి కదలడముకు వీలుపడదు. నువ్వు తాతలనాటి నౌఖరువి. వెళ్ళి కమలినిని తీసుకురా. కమలినితో యేమి చెప్పవలెనో తెలిసిందా?"

"యేటా? బాబూ! బాబు. నా యీపు పగలేసినారు, రండమ్మా అంతాను."

"దెబ్బలమాటమరచిపో. కొట్టినందుకు రెండురూపాయలిస్తాను తీసుకో. మరియెన్నడు ఆపూసెత్తకు. కమలినితో గాని తప్పిజారి అనఁబోయేవుసుమా."

"అనను బాబూ"

"నువ్వు చెప్పవలసినమాటలు చెబుతాను, బాగావిను. పంతులికి బుద్ధివచ్చింది. యిక యెన్నడూ సానులపాటవినరు. రాత్రిళ్లు యిల్లు కదలరు, యిదిఖరారు. తెలిసిందా? మిమ్ములను గడ్డముపట్టుకుని బతిమాలుకున్నానని చెప్పమన్నారు. దయదలచి ఆయనలోపములు బయలుపెట్టక రెండు మూడు రోజులలో వెళ్ళిపోయి రమ్మన్నారు. మీరులేని రోజో యుగముగా గడుపుతున్నారు. అని నిపుణతగా చెప్పు. తెలిసిందా?"

"తెలిసిందిబాబూ"

"యేమని చెబుతావో, నాతో వొకమాటుచెప్పు"

రాముడు తలగోకుకొనుచు "యేటా—యేటా—అదంతా నాకేంతెలదు బాబూ—నానంతాను. అమ్మా! నామాటినుకోండి. కాలం గడిసినోణ్ణి. ఆడోరు యెజమాని చెప్పినట్టల్లా యిని పల్లకుండాలి. లేకుంటే మా పెద్ద పంతులాల్లాగ అయ్యగారుకూడా సానమ్మనుంచుగుంతారు. మీ శెవులో మాట, పట్నంలోకి బంగారుబొమ్మలాంటి సానమ్మ వొచ్చింది. మరి పంతులు మనసుమనసులో లేదు. ఆపైమీసిత్తం అంతాను."

"ఓరివెధవా!" అని గోపాలరావు కోపముతో కుర్చీ నుండి లేచినిలచెను.

ఊసవలె రాముడు వెలికెగసెను.

అంతట మంచముక్రిందనుండి అమృత నిష్యందిని యగు కలకల నగవును కరకంకణముల హృద్యారావమును విననయ్యెను.

మనిషి.

మనిషి చేసిన రాయిరప్పకి
మహిమకలదని సాగి మొక్కుతు
మనుషులుంటే రాయిరప్పల
కన్న కనిష్ఠం

గాను చూస్తావేల, బేలా?
దేవుడెకడో దాగెనంటూ
కొండకోనల వెతుకులాడే
వేలా?

కన్ను తెరిచిన కానబడడో?
మనిషిమాత్రుడి యందు లేడో?
యెరిగి కోరిన కరిగియీడో
ముక్తి.

మీ పేరేమిటి?

దేవుడు చేసిన మనుషుల్లారా
మనుషులు చేసిన దేవుళ్లారా!

మీ పేరేమిటి?

పురాణములను గురించి మేము శంకలువేస్తే, మా గురువుగారు, "వెధవ చదువు! మీ మతులు పోతున్నాయి. మీరువొట్టిబౌద్ధులు" అనేవారు.

"బౌద్ధులు యెటువంటివారు, శాస్త్రుల్లుగారూ!" అని రామ్మూర్తి అడిగాడు. రామ్మూర్తి తలపెంకె.

"రేపు ఆదివారంనాడు పువ్వులతోటలో ఉపన్యాసం యిస్తాను; అంతారండి" అని శాస్త్రుల్లుగారు శలవిచ్చారు.

ఆదివారం మధ్యాహ్నం నాలుగుగంటలప్పుడు పువ్వుల తోటలో ఒకపరువు మావిడిచెట్టుకింద యిసకలో మేమంతా పాతికమంది కూచున్నాం. మధ్యగా వంచా పరచుకుని, మాకు అభిముఖంగా శాస్త్రుల్లుగారు కూచున్నారు. నేను బల్లచెక్క తెచ్చి వెయ్యబోతే, "వొద్దుగా, మీరంతా కిందకూచుంటే, నేనుబల్లమీద కూచుంటానా?!" అన్నారు. రెండు కొబ్బరి కాయల నీళ్లుతాగి, తాంబూలంవేస్తూ, శాస్త్రుల్లుగారు బౌద్ధ మతం విషయమై ఉపన్యాసం ఉపక్రమించారు. పదినిముష ములు అయేసరికి, రామ్మూర్తి తనచేతనున్న పుస్తకం విప్పి చూచి, "శాస్త్రుల్లుగారూ, తాము శలవిస్తూన్నదంతా సర్వ

దర్శన సంగ్రహము లోనిది కాదండీ" అని అడిగాడు. ఆశ్చ ర్యపడి, శాస్త్రుల్లుగారు "ఔరా! నీకెలా తెలిసిందిరా? అదేం తర్జుమా కాదు గద?" అన్నారు.

"ఔనండీ"

"ఈయింగిలీషువాడు ఉద్దండ పిండంరా! ఆ రెండో పుస్తకమేమిటో?"

"బుద్ధచరిత్రమండి"

"ఎక్కడసంపాదిస్తారారా యీ అపూర్వ గ్రంథాలు? యేదీ తే."

శాస్త్రుల్లుగారు పుస్తకం అందుకుని, అతి మధురమైన కంఠంతో చదివి, అర్థంచెప్పడం ప్రారభించారు.

నాలుగు రోజులు పోయినతరువాత, శాస్త్రుల్లుగారు క్లాసులో యిలా శలవిచ్చారు. "ఒరే యీపుస్తకం చదివిం దాకా, బుద్ధుడిమహిమ నాకు తెలియలేదురా. తప్పకుండా యీమహానుభావుడు శ్రీమహావిష్ణు అవతారవేనా?"

ఆనాటనుంచీ శాస్త్రుల్లుగారు మమ్మలిని బౌద్ధులని దూషించడం మానేశారు.

కిరస్తానులమని మట్టుకు అంటూవచ్చారు. క్రీస్తును, శ్రీమహావిష్ణువుయొక్క పదకొండవ అవతారంగా చెయ్యడం సాధ్యంకాక, వోడబడి వూరుకున్నాం.

మాగురువుగారివంటి గురువులు లోకంలో లేరు. చిరకాలం కాశీవాసంచేసి తర్కశాస్త్రము చదువుకున్నారు. మనదేశంలో అంత తార్కికుడు లేడనిప్రతీతి, శాస్త్రంమాటకేంగాని, కావ్యాల్లోమంచిరసగ్రాహి. మరి సుగుణసంపత్తికో అంటే, సత్యకాలపుమనిషి అన్నప్పుడు, ఆయెనే సత్యకాలపుమనిషి. అంతపాండిత్యం యింత సత్యకాలం ఒక్కబుఱ్ఱలో యేలా యిమిడివున్నాయో, ఆశ్చర్యం!”

యీజరిగినది పదిసంవత్సరములకిందటిమాట. ఇప్పుడు శాస్త్రుల్లుగారు పింఛను పుచ్చుకున్నారు. మాలాంటిశిష్యుల శుశ్రూష పొందుతూ, మాకు సంస్కృత గ్రంథాలు చెబుతూ సంతోషిస్తూ, సంతోషపెడుతూ, కాలంవెళ్ళబుచ్చుతున్నారు.

నేను వర్తకం చేస్తున్నాను. రామ్మూర్తికిభూములు లావుగా వున్నాయి. కొత్త కొత్త మోస్తర్లను వ్యవసాయం చేస్తున్నాడు. వూటగెడ్డదరిని సీతారామ కోరుతున్న ఒక బ్రహ్మాండమయిన తోటవేశాడు. అవి పువ్వులుకావు, అవి పళ్లుకావు. తొలిఫలాలు గురువుగారు ఆరగించనిదీ రామ్మూర్తి చెట్టు ముట్టడు. ఆతోటలో విహరించడం గురువుగారికి అత్యానందం. అక్కడనే మేం తరుచు మీటింగులు చేస్తూ

వుంటాం, వెంకయ్యస్కూలులో మేష్టరు. ఖాయిదా లావు చేసి, టీట్లు తింటూ వుంటాడు మాస్కూలు జట్టులో ఆరేడు గురం యిక్కడనే వున్నాం. గురువుగారూ మేమూ కలసి నప్పుడల్లా స్వర్గఖండం ఒకటి అక్కడికి దిగినట్లు వుంటుంది.

~ ఇక ప్రస్తుతకథ. ~

మాపట్నానికి యెనిమిదిమైళ్ళ దూరంలో రామగిరి అని ఒక విష్ణుక్షేత్రం గలదు. దానివర్ణన మరవకే మాటు చేస్తాను. ఇప్పటి మట్టుకు మీకు తెలియవలసిన దేమంటే:— అక్కడి విష్ణుక్షేత్రం ఆధునికం. ఆవ్రారి నల్లకొండల నంతటను శిథిలమైన బౌద్ధకట్టడములు కలవు. అక్కడివారువాటిని పాండవులపంచ లంటారు. ఈ దేశంలో పాండవులు వుందని గుహాలూ; సీతామ్మవారు స్నానమాడని గుంటలూలేవు.

ఒక పెద్దగుహలోనున్న బౌద్ధవిగ్రహమును శివుడని దానిప్రక్కనున్న దేవీవిగ్రహమును గౌరి అనిభావించి జంగాలు పూజచేస్తున్నారు.

ఉండగా, ఉండగా, కొన్నాళ్ళకి ఒకదొర గుమాస్తాల తోను, బిళ్ళబంట్రోతులతోనూ వచ్చి, మెట్టల పడమటనున్న ముదరమామిడితోటలో కాంపు ఖాయించాడు, మరిన్ని వొందలకొలది కూలీలను కూర్చి ఆకొండలమధ్యనున్న దిబ్బలు తవ్వించడం ఆరంభించాడు. ధనంకోసం తవ్వుతున్నాడని

అక్కడివాళ్లంతా అనుకొన్నారు. కాని విరిగిన ప్రతిమలూ, శిలుగు చెక్కిన రాళ్ళూ, పాతుకుపోయిన పాతకుండలూ మండలూ, బళ్ళమీద పెరికి ధనంకంటేనూ యెక్కువ భద్రంగా యేర్చి పేర్చాడు. ఇవి చూచుటకే మేం వెళ్లాం.

మేం ఆవూరు వెళ్ళేసరికి, జంగాలు పూజచేసే పాలరాతి బుద్ధప్రతిమను గూర్చి వూరంతా కోలాహలంగా వుండెను: ఆబొమ్మ మేం చూశాం. బహు సొగసైనది. ఇంత తీర్చైనచిత్రము గాంధార దేశంవైపుతప్ప ఇంకెక్కడా చూడలేదని దొర మాతో చెప్పారు. దానిపీఠంమీద "యేధర్మా హేతు ప్రభవా" ఇత్యాది బౌద్ధ సిద్ధాంతము సొంపుగా వ్రాయబడి వున్నది. దొరగారు దానిమీద కన్నువేసి "ఇస్తారా?" అని అడగగా, శైవులలో పెద్దలు "ప్రాణములనయినా యిత్తుముగాని, దానిని యివ్వజాలము" అనిరి. దొరగారు నలుగురితో సాయిలాపాయిలాగా తిరిగేవారుగనుక మర్యాదగా జవాబు చెప్పారు. మరివకరైతే, కథచాలాదూరం వెళ్ళివుండును. దొరగారు అంతటితో ఆ ప్రయత్నం మానుకున్నారు.

ఇలావుండగా ఒకనాటి రాత్రి పూజచేసి జంగం శరభయ్య ఆప్రతిమను పెగిల్చి, కొంపోయి. దొరగారికి రెండువందలకి అమ్మజూపాడు. 'దొంగతనంగా తెస్తివి పుచ్చుకోజాలను' అని దొర, తనకు మాటరాకుండా వుండగలందులకు వూరి పెద్దలకు కబురు పెట్టాడు. యేమిటి, యీదొర బుద్ధి

తక్కువా అని శరభయ్య కొంత ఆశ్చర్యపడి, దొర కొంచం కనుచాటు కాగానె, మెట్లవైపు పరుగుచ్చుకున్నాడు. నాటికి నేటికీ మరి పికరులేదు.

శాయన్న భుక్తగారి యింట బసచేసి, ఆవూళ్ళో మేం మూడురోజులు వున్నాం. శాయన్నభుక్త మా గురువుగారి దగ్గర కొన్నాళ్లు తర్కం చదువుకున్నాడు. మంచిసాహిత్యం కద్దు. కొంచం కవిత్వంకూడా అల్లుతాడు.

మూడోనాడు రాత్రి భోజనం చేసుకుని, డాబామీద నలుగురమూ కూచున్నాం. చిన్న గాలిరేగి, తోటలో కొబ్బరి మట్టలు అల్లాడడ ఆరంభించాయి. యెదట దేవుడికొండ బ్రహ్మాండమైన మహాలింగమువలె చీకటినిచీల్చుకుని మిన్నుముట్టి మనిషియొక్క అత్యల్పతను సూచించుచు, యేదోచెప్పరాని చింతను భీతిని మనస్సులకు కలుగజేయుచుండెను. దేవతలు పూజచేసిన దివ్య కుసుమములవలె చుక్కలు శిఖరము చుట్టు చెదరి వెలిగెను. మామనస్సులు గతకాలము నాటిస్థితిగతులను గూర్చిన ఊహాలతో నిండియుండెను. తలపోసి తలపోసి ఆనాడు యీస్థలం యేలావుండెనో బౌద్ధులు యేమేం చేసినారో అని నేనంటిని.

"ఆపీనుగులు మనలాగే యేడుస్తూ వుండేవారు. మనకంటె అర్థాన్నంగా వుండేవారు:" అని సున్నితమైన తలంపులు బెదరి చెదిరే పెళుసు గొంతుకతో వెంకయ్య అరిచాడు నాకు కళ్లమొయ్యా కోపంవచ్చి "నీఅమూల్యమైన వూహ

లతో నువ్వు ఆనందించరాదా? నాటలలో నే కల్పించుకున్న శాబ్దప్రపంచమును పెటుకుమాటలాడి యేల కలతపరిచెదవు?" అని అడిగాను.

"గాని" శాస్త్రుల్లుగారు అన్నారు, "బుద్ధుడు విష్ణ్వవతారం గదా? యీ జంగాలు శివుడని యేల పూజచేస్తున్నారా?" అని శంక వేశారు.

శాయన్న భుక్త పొడుండబ్బి తీసి, పెద్దపట్టు పీల్చి, గావంచాతో ముక్కు తుడుచుకుని "ఒక కథ వుంది" అన్నాడు. "కథంటే శాస్త్రుల్లుగారికి సరదా" అయితే "చెప్పు" అన్నారు." చెవినొగ్గి విన్నాం. యిదీ కథ—

"యీ గ్రామంలో శైవ వైష్ణవ మతాలకు వైరం చిరకాలం నుంచీ కద్దు. శివమతానికి మొనగాడు జంగం శరభయ్య అనగా యిప్పుడు పారిపోయిన పూజారే. మొన్న ప్రతిమను పెరికి పలాయనం అయిందాకా అతగాడు సాక్షాత్తు నందికేశ్వరుడి అవతారమని రాత్రులు గుహా యెదట వృషభరూపమై మేస్తూ వుంటాడని యిక్కడి జంగాలుకూ దేవాంగులకూ నమ్మకం. యిప్పుడైనా ఆ దొరకింపటి జన్మలో పరమ మాహేశ్వరుణ్ణాటచేత ఆ విగ్రహమును కోరినాడనీ, భక్తవాత్సల్యతచేత శివుడిచ్చిన శెలవును అనుసరించే శరభయ్య విగ్రహాన్ని పెరుక్కు వెళ్ళాడనీ, డేగానుంచి పారిపోవడంలో వృషభరూపం ధరించి రంకె వేసి మరీ దాటేశాడనిన్నీ, ఒక వార్త అప్పుడే

అతని శిష్యులు పుట్టించారు. రేపో నేడో పీఠాసనం వేసుకుని బకధ్యానం చేస్తూ కొండమీదనో గోపురముమీదనో ఆవిర్భవిస్తాడు. బాజా బజంత్రీలతో వెళ్ళి ఉల్లభంబట్టి తోడ్కొని వస్తారు. ఆ పైని కంసాలి వీరయ్య (వీరణాచారి అని పిలిస్తే నేగాని కోపగిస్తాడు) ఆ కథకి చిలవలూ పలవలూ కల్పించి ద్విపద కావ్యం రచించి అచ్చువేస్తాడు. ఆ యుభయుల కీర్తీ దిగ్గంతులకు వెల్లనేస్తుంది—

"బాబా! వీళ్ళ మూఢ భక్తి! యీ ప్రపత్తి పండితులకు వుండదురా? వీళ్ళది యేమి అదృష్టం!" అని గురువుగారు అన్నారు. ఆ పైని, వెంకయ; యేమో అనబోతే, చేతితో నోరు అడ్డాను. "యెవరి అభిప్రాయం వారు చెప్పకుండా నీ శాసనం యేమిటి!" అని అడిగాడు. మాటాడవద్దని చైసాజ్ఞ చేశాను. శాయన్న భుక్త తిరిగీ యెత్తుబడి చేశాడు.

అవును, తాము శెలవిచ్చినట్టు పామరులకు వుండే గాఢ భక్తి పండితులకు వుండదుగాని, యీ మూఢ భక్తి ఒకప్పుడు ప్రాణాంతం తెస్తుంది, అదే చెప్పబోవుచున్నాను వినండి—

"నేనూ అదే చెప్పబోతే చెప్పనిచ్చాడు కాడు." అని వెంకయ్య అన్నాడు. "అవును, నీకంటూ తెలియని సంగతి లేదు, మరి వూరుకో" అన్నాను.

"శివస్థలం యొక్క ఉత్పత్తి మీరు తెలియనే తెలుసును. పూజారి శరభయ్య చాలా కథకు డాటచేతను, వీడి

రోజుల్లో శివస్థలానికిమిక్కిలిగా వైభవం కలిగింది. చుట్టుపట్ల గ్రామాలవాళ్ళందరూ మొక్కుబళ్ళు చెల్లిస్తారు. ఉత్సవపు రోజులలో పెద్దజాతర్లుసాగుతాయి. మరిన్ని యిక్కడి దేవాంగులు కలిగినవాళ్ళు. జంగం పాడు యీనత్తున్నా, చేసర సేటానున్నా శరభయ్య మాటమీద నడుస్తారు. ఈ గ్రామంలో వుండే విష్ణుస్థలం రెండువందల యేళ్ళకిందట యీ దేశంయేలే ఒకమహారాజు కట్టించి నాగభోగాలకు నొకగ్రామం స్వామికి సమర్పణ చేసాడు. అప్పటినుంచీ రంగాచార్యులుగారి కుటుంబస్థులే యీస్థలానికి ధర్మకర్తలై వుంటూ వచ్చారు. యీయన యిద్దరు ముగ్గురు వైష్ణవులను జీతమిచ్చి వుంచి వాళ్ళ చేత మిక్కిలి భక్తిశ్రద్ధలతో స్వామివారి కైంకర్యం జరిపిస్తూ వున్నారు. రంగాచార్యులుగారు బహుయోగ్యులు. ఆయన యొక్క సంస్కృత సాహిత్యం మీరు చూడనే చూశారు. ద్రావిడ వేదములో కూడా గట్టివారని ప్రతీతికద్దు. ఆయన కొమాళ్ళు కృష్ణమాచార్యులు కూడ సంస్కారేగాని విశేష ప్రయోజకుడు కాడు. ఆ యింటికి వెలుగు తెచ్చినది యీ కృష్ణమాచార్యులు, భార్య నాంచారమ్మ. అమె తల్లీతండ్రీ కూడా పండితులౌటచేత ఆంధ్రగీర్వాణముల యందు మంచి జ్ఞానం సంపాదించింది. పురాణం ఆయిల్లాలు చదివినంత శ్రావ్యంగానూ రసంతోనూ యెవరు చదవజాలుర్. రూపమూ రూపానికి సదృశమైన గుణసంపత్తీ, కలదు. ఆమెకు ఒక కుమార్తె, ఒకకుమారుడున్నూ. యిల్లూ దేవాలయం కూడా ఆమే చక్కబెట్టుకుంటారు—"

"ఇది కవిత్వమా, నిజమా? అని వెంకయ్య అడిగాడు.

"నాకు వాళ్ళకూ రాకపోకలు గలవు. నాభార్య చెప్పిన మాటలు నే చెబుతున్నాను. ఆమె పురాణం చదవడం చవులారా విన్నాను. మీకూ వినడపు అభిలాషవుంటే, రేపటిదాకా వుండిపొండి--- విష్ణుస్థలంయొక్కస్థితి ఇది. గాని, అయ్యవార్లంగారు మతసంబంధమైన జట్టీలలో యెన్నడూ జోక్యం కలుగజేసుకోవడంలేదు. వైష్ణవపతాకానికి కెప్తాను సాతానిమనవాళ్ళయ్య. అనగా రోజూ పొద్దున్న ఉపాదానానకువచ్చి, స్తోత్రపాఠాలతో పెణకయెగరగొట్టేస్తాడే, అతగాడే. ఒకనాడు తెల్లవారగట్ల కలక్టరుగారు గుర్రమెక్కి వస్తూవుండగా, గ్రామ పొలిమేరను మనవాళ్ళయ్య యెదురై, పెళపెళమని శ్లోకంయెత్తుబడి చేసేసరికి, ఇతని స్థూలకాయం, బత్తెనామాలు, రాగి ధ్వజం, కోలాహలమూ చూసి, గుర్రం బెదిరింది. కోపంవచ్చి కలక్టరు అయిదురూపాయలు జుల్మానా వేశారట. యీకథ శుద్ధాబద్ధంఅనీ, తనచేత శ్లోకాలుచదివించి దొరగారు అయిదు రూపాయలుప్రెజంటిచ్చారనీ, అవిపెట్టి కొత్తవ్యాయవారపాత్ర కొన్నానని మనవాళ్ళయ్య చెబుతాడు.

మీ పేరేమిటి?

2వ భాగము.

"శైవులలో వున్న ఐకమత్యం వైష్ణవుల్లో లేదు. సాతాన్లు చాలామంది మనవాళ్ళయ శిష్యులే. అయినప్పటికి కొందరు మట్టుకు ఆతను అవతారపురుషుడని చెప్పరు. అతనంటాడు-- 'శరభయ్యే వృషభావతారమైనప్పుడు నేను గరుడాళ్వారి పూర్ణావతారం కాకపోతే, కాకపోవచ్చును గాని, వారియొక్క ఆత్యాల్పాంశవల్లనైనా జన్మించివుండకూడదా? గరుడాళ్వారి నఖములయొక్క తేజస్సు నాయందు ఆవిర్భవించివున్నది కాబట్టే శరభయ్యను యిలా చీల్చి పేల్చుచున్నాను' అని

అయ్యవార్లం గారికి ఒకమాటు యీమాట చెవిసోకి గట్టిచీవాట్లు పెట్టారు. ఆచీవాట్లుతిని, పైకివచ్చి, "యీబ్రాహ్మలదీ జ్ఞానమూ కాదు, అజ్ఞానమూ కాదు. కడజాతి మనుష్యులే భక్తిప్రభావంచేత ఆళ్వార్లు అయివుండిరిగదా. ఇంతకాలమాయి రాముడి ధ్వజమును జయప్రదంగా మోస్తూ, శైవసంహారంచేసిన నేను శ్రీమద్గరుడాళ్వారినఖా గ్రాగ్రం 'యొక్క అవతారం యేలకాను? గరుడాళ్వారి నఖములు పెరిగి, ఖండన ఐనప్పుడూ ఆముక్కలు నావంటిభక్తులుగాఆవిర్భవించి పరమత సంహారం చేస్తవిగాని, వృధాగా పోనేర్చునా? వట్టిమాట!" అన్నాడు. "ఔర! యేమి మూర్ఖత! యేమి అహంభావము! యీఅజ్ఞులా అవతారపురుషులు? యిలాఅన్నందుకు వీళ్ళతలలు పగిలిపోవురా!" అని గురువుగారు అన్నారు.

"శాస్త్రుర్లుగారూ, పాతరోజులైతే, వీళ్ళే అవతారాలయిపోదురు. వీళ్ళపేరట బొమ్మలునిలిపి దేవాలయాలుకట్టి, మనవేం పూజ్జేశుం. మరిబుద్ధుడూ యిలాంటి మనిషేగదండీ" అన్నాడు వెంకయ్య.

"చాకిబట్టకి సముద్రానికి సాపత్యం తెస్తివి!" అన్నాడు గురువుగారు.

"అన్నమాటకల్లా వ్యాఖ్యానం చేస్తేనేగాని వూసుపోదురా!" అని నే అన్నాను.

"యీవూరి నాయలు స్తోమం కలవాళ్లు. అందులో సారధినాయుడు లక్షాధికారి. అతనిబావమరిది రామినాయుడు గ్రామమునసబు. కొంచం ధూర్తు, నిషాబాజీన్నీ- భోజనప్రియుడు. యీ తాలూకాలోకల్లా పెద్దసాగాదుకాణం యీవూళ్ళోనేవుంది. దాన్నిబట్టి యీవూరియోగ్యత మీరువూహించుకోవచ్చును.

నాలుగు సంవత్సరముల కిందట యిక్కడికి దక్షిణదేశం నుంచి ఒక అయ్యవార్లంగారువచ్చి, సారధినాయడికీ ఇంకా మరికొందరు నాయులకూ, చక్రాంకితంచేసి, వైష్ణవించ్చారు. ఆనాడు మునసబు రామినాయడు రామస్వామివారిఆలయంలో తూగపట్టు పులిహోరా,- వైష్ణవమూ యేకకాలమందే గ్రహించాడు. నాటికీ నేటికీ రెంటియందూ ప్రపత్తి యేకరీతిగానే వుంది. అప్పటినుంచీ సారధినాయుడు ద్వాదశి ద్వాదశికి స్వామివారికి సిరివిగా రాగభోగాలు నడిపిస్తున్నాడు. ద్వాదశి అంటే రామినాయడికి పెద్దపండుగ.

నాయళ్లంతా వైష్ణవం పుచ్చుకుని శివకోవెలవైపుతిరిగి చూడకపోవడం శరభయ్యారు కంట్లో మిరపకాయలు రాసుకున్నట్టు వుండెను. ఆలోచించి ఆలోచించి ఒకయెత్తు యెత్తాను.

ఆరోజుల్లో హైదరాబాదు రాజ్యంనుంచి శివాచార్లు కొందరు దేశసంచారార్థం యీప్రాంతానికి వచ్చారు. మరి రెణ్ణెల్లనాటికిపీఠంతోనూ, ప్రభలతోనూ, రుంజలుతోనూ, పెను ప్రళయంగావచ్చి యిక్కడికి దిగబడ్డారు. రోజూ అర్ధరాత్రివేళ శివార్చన చేసేవారు. ఆసమయంలో శంఖాలు, జయఘంటలు ఢమామీలు వీటిధ్వని పామరుల మనస్సులో భయోత్పాతం పుట్టించేది యీనల్లరాతికొండలో ఆధ్వనులకు ప్రతిధ్వనులు కలిగి, కోలాహలంగా వుండేది. యీ అట్టహాసంతో వైష్ణవం పుచ్చుకున్న ఒక్కొక్క నాయడే నామాలకి నామంబెట్టి విభూది రుద్రాక్షధారణం చెయ్యడం ఆరంభించాడు. వచ్చిన పదోరోజున శివాచార్లు గుండం దొక్కడానికి పెద్దప్రయత్నాలు చేశారు. సారధినాయణ్ణి కదలించడమే వాళ్ల ముఖ్యప్రయత్నంగా వుండెను. అదివరకే సారధి నాయడికి శివమతం వేపు తూగు లావాయెను. గుండం తొక్కడం చూసినతరవాత సారధినాయడు సిద్ధాంతంగా శైవంపుచ్చుకుంటాడని అంతా నమ్మారు. అందుచేతనే శైవుల్లో మొనగాళ్ళంతా రుంజలతో సారధినాయడి యింటికి వెళ్ళి చాలాకైవారం చేసి, వుత్సవం చూచుటకు రాకతీరదని పిలిచారు.

యీమాటచెప్పగా, అయ్యవార్లంగారుయేమన్నారంటే "రాముడి ఆజ్ఞ యేలావుంటే. ఆలాజరుగుగాక. వైష్ణవుడు శైవుడు కావాలని కోరితే, అడ్డియేమికార్యం? కాక, కాశీలో

మృతిపొందినవారికి శివుడేకదా తారకమంత్రోపదేశంచేస్తాడు. గనకయీజన్మంలో పరమశైవుడైనవాడికి, వచ్చేజన్మలో తారకమంత్రోపదేశంచేసి, ముక్తియివ్వకపోతాడా? యేమతమైనా ప్రపత్తివున్నవాడికి తోవ వుంది. అదిలేకుంటే, వైష్ణవుడైనా కార్యంలేదు" సాతాన్లకి అయ్యవార్లంగారి ఉదాసీనత చెయివిరుచుకున్నట్టు వుండెను.

"ఈబ్రాహ్మడికి వైష్ణవాభిమానం తక్కువ, గనక మనం విజృంభిస్తేనేకాని వైష్ణవమత ప్రాభవానికి అగౌరవం వస్తుందని మనవాళ్ళయ్య ప్రగల్భించి, శివాచార్లు గుండం దొక్కే నాటిరాత్రి రెండుఝాములప్పుడు, కోవిలయెదటి రావిచెట్టుక్రింద పెద్దమీటింగు చేశాడు- సాతాన్లు నాయలూ వందలకి జను అయినారు- అందులో యోధులు దుకాణంలో రహస్య శేవ శేపించి, ఒక్కొకరే దిగబడ్డారు- అంతట మనవాళయ్య చెట్టుమొదటి రచ్చరాతిమీద వంగి నిలచి, గెడ్డముకింద వక కఱ్ఱ ఆనుకుని, యేమని పలికెను: "పరమ భాగవతోత్తముల్లారా! వింటిరా? ఈశైవులయొక్క గాడుసమాయల్లో పడి అప్పుడే చాలామంది నాయలు వైకుంఠానికి పోయే రాజమార్గమైన వైష్ణవమతంవిడచి, అంధకార బంధురమైన శైవమతంలో కూలిపోయినారు. ఇక మన పరమ మిత్రుడున్నూ, భక్తాగ్రేసరుడున్నూ అయిన సారధినాయణ్ణి మాయగన్ని తమలో బడవేసుకొనుటకు, యిప్పుడు విఫుల ప్రయత్నంచేస్తున్నారు. యీరాత్రి అతడువెళ్ళి శైవుల ఘోరకృత్యములు చూసెనా, మరి మనవాడుకాడు. గనుక అతన్ని కాపాడి

శ్రీమహావిష్ణుయొక్క మహిమ ప్రజ్వలింప చేసే సాధనం యే
మిటో తామం అంతా ఆలోచించండి. సారధినాయుడు యీ
రాత్రి అక్కడకు వెళ్ళకుండా ఉపాయము కల్పించడము కర్త
వ్యమని నాఅభిప్రాయము"

యెలాగంటే, యెలాగని - నలుగురూ తలపోయుచుం
డగా, రామానుజయ్య లేచినిలిచి అన్నాడు "దీనికింతఆలోచ
నేలా? యేమి? వాళ్ళు చేసే పని మనవేల చేయరాదూ? రా
మ భక్తుడైన శివుడికే అంత మహిమ వున్నప్పుడు, సర్వేశ్వ
రుడైన ఆరాముడికి అంతకన్న వెయ్యిరెట్లు మహిమ ఉండక
పోయీనా? గనుక, నాసలహా యేమిటంటే, శ్రీమద్గరుడా
ళ్వారి అవతారమైన మనవాళ్ళయ్య రాగిధ్వజం చేతపట్టుకొని
నాలాయిరం పఠిస్తూ గుండం తొక్కితే సరి. శివ వైష్ణవ మ
తాల తారతమ్యం లోకానికి వ్యక్తం కాగలందులకు, శివా
చార్ల గుండంకంటె మరిబారెడు ఆస్తి లావుచేసి, యీచెట్టు
కింద యీక్షణమందు బ్రహ్మాండమైన గుండం తయారు
చేస్తాను. యిందుకు అభ్యంతరం చెప్పేవాణ్ణి వైష్ణవుడని భా
వించను".

చీకట్లో యెవరికీ కానరాలేదుగాని మనవాళ్ళయ్య
నోరు వెళ్ళబెట్టాడు. నలుగురూ "బాగుంది! బాగుంది! అనే
సరికి అతని ప్రాణాలు యెగిరిపోయినాయి. ఒక్క నిమిషం
ఆలోచించి అన్నాడు. "అన్నల్లారా! తమ్ముల్లారా! పరమభా
గవతోత్తముల్లారా! రామానుజయ్య నన్ను ఆక్షేపణ చేస్తు

న్నాడు. నేను పడవలసిందే? యీశరభయ్యేవచ్చి తానువృష
భావతారమని నిక్కినీలుగుతున్నాడుగదా, మనం దెబ్బకిదెబ్బ
తీద్దాం, అని కేవల వైష్ణవాభిమానంచేత, నేను గరుడవేషం
వేశానేగాని, ఇంతభారమైన శరీరంతో నేను గరుడాళ్వారిని
యెన్నడూ కానేరనే! ఆమాట నాకు తెలియదా? రామాను
జయ్య అయితే, చులాగ్గా తీగలా వున్నాడు గనక, అవశ్యం
అతగాడే గరుడాళ్వారి అవతారం. అతణ్ణే గుండం తొక్క
మనండి. నేనుగానీ నిప్పుల్లో కాలుబెట్టానంటే గజంలోతు
కూరుకుపోయి చస్తాను. రామానుజయ్య తేలిగ్గా వున్నాడు;
అంటీఅంటనట్టు చపచప అడుగేసుకు పోతాడు. అన్నల్లారా!
న్యాయం ఆలోచించండి" అనేటప్పటికి రామానుజయ్య సన్న
సన్నగా జారాడు.

సామినాయుడు జల్దుకొని అన్నాడు "రామస్సామికి
మాయిమంవుందా, లేదా? వుందా, యీయేషాలుమాని తిన్న
గా గుండం దొక్కు." ఆమాట విని, మనవాళ్ళయ్య మొ
హం జుమాలంది. రామానుజయ్యలాగ మందలోజొచ్చి మా
యమవుదామంటే, చీమా దోమా కాదు, పది యిరవై మణు
గుల పట్టు. "హా దైవమా! నేను ఒక్క అరగడియ గరుడా
ళ్వారినే అయితే, యెక్కడికైనా యెగిరి ప్రాణం దాచుకుం
దునుగదా!" అని అనుకున్నాడు.

"యేం, పల్లకుంటావేం!" సామినాయుడు పొడవడం
ఆరంభించాడు, "అల్లాండం బెల్లాండం అని తెల్లారకుండగ
వొచ్చి, తెగ అరుస్తావుగదా? అముక్కలన్నీ మానంటోళ్లని

బెదిరించి, కూరానా గా లాగడానికేనా? ఆటి మయిమం యే కాసింతైనా కద్దా?"

మనవాళ్ళయ్య నిట్టూర్పువిడిచి, రామానుజులను స్మరించి, యిట్లా అన్నాడు. "సామినాయుడన్నా! నువ్వూనేనూ చిరకాలంనాటి నేస్తులం. నువ్వు గవునుమెంటువారి తరపున మునసబీ అధికారం చాలాకాలమాయి చలాయిస్తూన్నావు. యుక్తాయుక్తం యెరిగిన మనిషివి. అవునుగాని, వైష్ణవమతం యొక్క అధికృతత అగుపర్చాలంటే, ఆశరభయ్య చేసే తక్కువ పనా, నన్ను చెయ్యమంటావు? "పృథివ్యాపస్తేజో వాయురాకాశాత్" అన్నాడు. విష్ణుభక్తుడైనవానికి కర్తవ్యం ఉత్తమోత్తమం, పృథివీ అనగా భూమిమీద నడవడమే. పంచభూతములలో మరివక భూతంమీద విష్ణువన్నవాడు అడుగేసి నడవనేకూడదు. అంతకు వకపిసంత తక్కువ ఆపః అన్నాడు. అనగా నీట్లో ఉరకడం ఒకపాటి కర్తవ్యం కావచ్చు. అధమాధమం అగ్గితొక్కడం గనక మీరు యావన్మందిన్ని యిప్పుడే నా వెంటరండి. యీనిశీథసమయంలో శ్రీమహావిష్ణునామస్మరణచేసి అమాంతంగా సీతాగుండంలోవురుకుతాను. అప్పట్లో నామహిమ మీకు యతెలిగల్దు."

సామినాయుడు దగ్గిరకువచ్చి, మనవాళ్లయ్య చెయి బట్టుకుని గట్టిగా నొక్కుతూ అన్నాడు. "యిన్నావా వైష్ణవోడా, మాఇయ్యంకుడు సారథినాయుడు జంగపాళ్లలో కలిసిపోతే, దోడసి పులిహోరి శర్కరపొంగళం పోతాయి,

ఆమాట నీకూ మెరిక; నాకూ మెరిక. నీవు సీతమ్మ గుండంలో ఆనపకాయ తెంబలాగ తేలి, యీతలాడితే, నీమయిమం అడ్డొప్పుతాడా? యెత్తికట్టకబుర్లు మానేసి, మావాడు రెండు కళ్లతో సూస్తుండగా, అల్లాండం బెల్లాండం అంటూ అగ్గి తొక్కు!!"

సరే, నేస్తం, నీకభిప్రాయం అప్రకారంవున్నట్టయితే, అలాగే కానియ్యండి. శ్రీమహావిష్ణుయొక్క మహిమనిలబెట్టడానికి అగ్గితొక్కుతానా, తొక్కిచూస్తానా? యిప్పుడు చాలా రాత్రైంది; యిళ్లకిపోయి పరుండాం. రేపు యీవేళప్పుడు యీస్థలంలోనే బ్రహ్మాండమైన గుండంచేసి, దందహ్యమానమైన ఆగుండం తొక్కి వైష్ణవమతప్రభావం కనపరుస్తాను. అప్పట్లో ఆగరుడాళ్వారే, నన్ను ఆవహించి, అంత గుండమూనూ చెంగున ఒక్కదాటున దాటిస్తారు."—

"ఆపప్పు వుడకదు, యీరాత్రి మావాడు జంగపాళ్లలో కలిసిపోతే, రేపునువ్వు దాటేం? దాటకేం? ఆదాటే దాటేదో; యీయాళ ఆళ్లగుండంలోనే దాటు! లెండోస్సి- యీవైష్ణవోణ్ణి మోసుగెళ్ళి గుండం తొక్కిద్దాం అని సామినాయుడు అనేసరికి, నలుగురునాయలు మనవాళ్లయ్య రెక్కలు పట్టుకుని రచ్చరాతిమీదనుంచీ కిందికి దించారు.

మీరినచ్చిందని మనవాళ్లయ్య ఒకయెత్తువన్నాడు. "ఆంగడి, ఆగండి; గుండం తొక్కవలసివచ్చినప్పుడు, అందుకు

కావలసిన పరికరం అంతా కూర్చుకోవడమా?—లేకుంటే, కట్టు గుడ్డలతో గుండంలో పడేసి; వాళ్లు తెగ్గొడుతారా? ఆశివా చార్లు వీరభద్రవిగ్రహం చేతబట్టి, యింతా ప్రబరిస్తూ, శంఖధ్వనికి వీరావేశం పుట్టి గుండం తొక్కుతారు. అలాగే శ్రీ రామస్వాంవారి తాలూకు ఉత్సవవిగ్రహం వొకటి నానెత్తిని కోడితేగాని యేలా చస్తాను! గరుడాళ్వారు అయినా యెప్పుడూ పెరుమాళ్వారిని వీపున మోసుకునే బయల్దేరుతారుగాని ఒట్టినే సెక్కు కదపరు. కూరెరగరా?" అనేటప్పటికి, సారథి నాయడు "ఆమాట నిజమండ్రి యిగ్గడివిస్తాను; అయ్యవోర్ని తెలుపుకురండొస్సి" అన్నాడు.

నల్గురు నాయలు పక్కనున్న అయ్యవార్లంగారి యింటికి వెళ్లి, పైమీద గుడ్డ అయినా లేకుండా ఆయనను మోసుకువచ్చి రావిచెట్టుకింద రచ్చరాతిమీద కూచోబెట్టారు. యీగడబిడ కనిపెట్టి కృష్ణమాచార్లు అటకెక్కి దాగున్నాడు

మీ పేరేమిటి.

3వ భాగము.

అతివినయమును నటిస్తూ మనవాళ్లయ్య రంగాచార్యులు గారికి ప్రస్తుతాంశము విన్నవించి, ఉత్సవ విగ్రహమును యిమ్మని వేడాడు.

రంగాచార్యులుగారు అన్నారు:—ఓరి మూర్ఖుల్లారా! మీకుమతులు భ్రష్టంగా పోయినాయగా? యీగుండం తొక్కడమనేది గర్హ్యమైన తామసవ్యాపారము. వైష్ణవమత నిషిద్ధము. మనగ్రంథాల్లో యెక్కడా యీప్రక్రియలేదు. గుండం తొక్కడానికి ఒక విధీ మంత్రం యేడిస్తేనా!"

"శక్కరంతోటి వాళ్లల్లా తెగ్గొట్టడానికి మంతరం కద్దా! అట్టేమాటలు సెలవియ్యక, ఆయిగ్గరవేంటో సాతానోడికియ్యండి" అని రామినాయుడు అడిగాడు.

"ఛీ పొండి! మూర్ఖుల్లారా! నేను యిచ్చేది లేదు. ఉత్సవవిగ్రహములు శూద్రులు ముట్టుకోవలసినవి కావు. ముట్టుకుంటె కళ్లు పేలిపోతాయి."

అని రంగాచార్లుగారు అనేసరికి, మనవాళ్లయ్య "బతికానుగా దేవుడా!" అనుకొని, సారథి నాయడితో "చూశావా నేస్తం! ఆమాట నిజమే! నేను ఉత్సవ విగ్రహములు

ముట్టుకోకూడదు. అందుచేత యిప్పుడు కర్తవ్యం యేమి టంటే, ఆ విగ్రహం పట్టుకొని అయ్యవార్లంగారే గుండం దొక్కవలసి వుంటుంది. ఆ అధికృత అనేది వారికే వుండ వలసినది."

మునసబు, "ముసలాయన యిగ్గగాలట్టుకుని గుండం తొక్కేదేటి! సిన్న సోమిని లెగదీసు కెళదాం రండి," అన్నాడు.

"నాశీజోలికివెళ్ళకండి. మాంబాగే! వుత్సవవిగ్రహాలు పట్టుకుని నేనే గుండం తొక్కుతాను. మాంవాడు పట్నంవెళ్ళాడు. వూళ్ళోలేడు" అని రంగాచార్యులుగారు అన్నారు.

"అయితే లెండోయి!" అని మనవాళ్ళయ్య బొబ్బ వేశాడు.

అంతట ఆరావిచెట్టు మానుచాటున గప్పున ఒక వెలు తురుపుట్టింది. అందరూభీతిల్లారు; నిషాలు దిగజారజొచ్చాయి వెంటనే మానువెనకనుంచి ఒకచేత కరదీపము, రెండవచేత సూరకత్తి పట్టుకుని, వుంగరాలజుత్తు గాలికి తూగులాడు చుండగా, నిబ్బరంగా అడుగువేసుకుంటూ వచ్చి, నాంచారమ్మ మామగారిపక్కన నిలిచి, ఆయన రెక్కలు పట్టుకునివున్న నాయలవంక బాకుమొన జూపి "దుష్టుల్లారా యీపరమపవిత్రమైన బ్రాహ్మణ్ణి వొదుల్తారా, బాకుకు బలియిచ్చేదా?" అని అడిగినది.

హఠాత్తుగా వచ్చిన యీవీరరూపమును చూచి అందరి ధైర్యాలూ అడుగంటాయి. అయ్యవార్లంగారిని పట్టి నిలిచిన నాయలు బెదిరి, దూరం సాగారు. అంతట ఆమె చేతి దీపం రచ్చరాతిమీద వుంచి, "నీకేం కావాల"ని మనవాళ్ళయ్యను అడిగింది. మనవాళ్ళయ్య రెండడుగులు వెనక్కి వేసి తనకేమీ అక్కరలేదన్నాడు.

"నీకు ఉత్సవమూర్తులు కావలెనంటివే?"

"నాకెందుకు తల్లీ, అపవిత్రుడను! వాటిమెత్తు బంగారం కరిగియిస్తే నాకు అక్కరలేదు. రామినాయుడు యేమో కొంచం——"

ఆమె అటునుంచి యిటు తిరిగి, రామినాయడిని నిస్సారంగాచూస్తూ "నీకేంగావాలి మునసబు నాయడా" అని అడిగింది.

మొహంవొంచి, రామినాయడు తనకేమీ అక్కర్లేదని పైకిచెప్పి "ఆడదాయితో యవడు మాటాడగల్డు" అని గొణుగుకున్నాడు- రామినాయడి పెళ్ళాం గయ్యాళి.

నాంచారమ్మ——"యెవరికీ యేమీ అక్కరలేకుంటే యీ ముసలి బ్రాహ్మణ్ణి వొంటిమీద బట్టయినా లేకుండా నిద్దరమంచంమీంచి యెందుకు యీడుచుకు వస్తిరి? ఎవరూ మాటాడేరిం?"

గానినాయడు కొంచం ధైర్యం తెచ్చుకొని "ఆడదాయితో మాటలకంటే సాల్లేంగాని, యీరాత్రికడ ఆజంగపోళ్లు శివుడుపేరుజెప్పి గుండందొక్కతాముగదా, మన గామసోంవోరి పేరుజెప్పి మనంకూడా గుండందొక్కుకుంటే, మన పెండం యిరిగిపోదా?"

నాంచా:—నువ్వేల తొక్కరాదూ?

మన.—నాకు మంతరం, మాయా యెరకిలేదే! అందకనే సాతానోణ్ని తొక్కమన్నాను.

నాంచా:—(మనవాళ్ళయ్యతో) నువ్వెందుకు తొక్కకూడదూ?

మన:—అమ్మా యీవేళయేదో నాపారబ్ధంచాలక యీమాటింగు తలపెట్టాను. బుద్ధి గడ్డితిన్నది యిదుగో లెంపలు పడపడ వాయించుకుంటున్నాను. తల్లీ నన్ను యీ కాడికి వొదిలివేస్తే శీరంగం వెళ్ళిపోతాను. యీనాలుగువూళ్ల పొలిమేరనూ, నేనంటూ తిరిగీ కనపడితే, నానెత్తిమీద పెద్ద పిడుగు పడిపోవాలి"

నాంచా:—నీకు కొండంత గుండెవుంది. (గానినాయడుతో) మునసబునాయడా, నీవియ్యంకుడు సారధినాయడు విరిగిపోతే, ద్వాదశి ద్వాదశికీ "శక్కరపొంగళం" "పులిహోర" లేకపోతాయని గదా నీదుఃఖం?

మునసబు (తలగోక్కుంటూ) నాకొక్కడికే అన్నమాటేటమ్మా, అరామసోంవోరికి మాత్రం పులిహోరం కరువైపోదా?

మనవా:—అమ్మా శక్కరపొంగలి, దధ్యోదనమూ అనేవి ముఖ్యములు కావు. వైష్ణవమతోత్కర్ష మహిమ కనపర్చి, ఉద్ధరించాలి. అదీ కర్తవ్యం.

నాంచా:—ఆవుద్ధరించడం యేదో నువ్వేల చెయ్యరాదు? నీకు ఉత్సవవిగ్రహమంటూ యేలా? ఆకాశమంత రాగిధ్వజం మోసుకు తిరుగుతావుగదా, దానిలో అరకాసంతైనా మహత్తు లేదా?

మనవాళయ్య, "మళ్ళీ మొదటి కొచ్చింద"ని, సణుక్కుంటూ, కష్టంమీద మందలోదూరి అంతర్థానం అయిపోయినాడు.

నాంచా:—"రాముడేకాదు; యేదేవుడిమీదనయినా నిజమైన నమ్మకమన్నది. యేశిస్తే, ఒక్కగుండవేం కాదు. అన్నికష్టాలూ తరించవచ్చును. నేనుమా మామగారి పేరు స్మరిస్తూ గుండం దొక్కుతాను నావెంట రాగలిగిన వైష్ణవులెవరైనావుంటే, యెదటికి రండి.

యెవడూ కదలలేదు.

నాంచా:—నిరసనవవ్వు నవ్వి "ముసలాయనను అగ్గిలో తోసి పైనుంచి చూడడానికి మీరంతా వీరులా?

యెవరూ ఉలుకలేదు పలకలేదు.

నాంచారమ్మ అందరినీ కలయజూసి "పీరుసాయిబు యిక్కడలేడా?" అనిఅడిగింది. పీరుసాయిబు వెంటనేయెదుట కొచ్చి "అమ్మా యిదిగో దాసుడ"ని చెయిజోడించి నిలుచున్నాడు.

పీరుసాయిబు దూదేకుల సాయిబు అయినప్పటికీ, రామభక్తుడు కీర్తనలు చెప్తాడు. హఠయోగం అభ్యసిస్తాడు. రోడ్డుపక్క యేటిఒడ్డు తోటలో మఠం యితనిదే. యితనికి శిష్యబలగంలావు.

"సాయిబు! నువ్వు గుండం తొక్కగలవా?" అని నాంచారమ్మ అడిగారు.

"మీ శెలవైతే అవలీలగా తొక్కుతాను తల్లీ" అని అన్నాడు.

నాంచారమ్మ:—యేడీ మనవాళ్లయ్య? గరుడుడి అవతారం అంతర్ధానమైపోయిందీ! రామినాయడా! పరమభాగవతోత్తములై యుండీన్నీ, మీరు యెవరూ గుండంతొక్కజాలినారుకారుగదా? అట్టి స్థితిలో యీ పచ్చితురకకి గుండం తొక్కడానికి భగవంతుడు సాహసధైర్యాలు యిచ్చాడు; గనక, మీ వైష్ణవమతంగొప్పా అతగాడి తురకమతంగొప్పా? రామినాయడా, మీ దేవులాటంతా యీరాత్రి వైష్ణవులు శైవులికి పరాభవం చెయ్యాలనిగదా? అందుకు వుపాయం

చెబుతాను వినండి. మతాలు సాత్వికాలూ, తామసాలూ అని రెండువిధాల మనుష్యులూ శైవుల్లోను వైష్ణవుల్లోనూ కూడా వున్నారు. గుండాలు తొక్కడం మొదలైన తామస కృత్యాలు చేసేవాళ్లని శైవుల్లో శివాచార్లు అంటారు. మన వైష్ణవుల్లో అట్టికృత్యాలు చేసే తెగ కూడా వున్నారు. యెవరో మీకు తెలియునా?

మనవాళ్లయ్య గుంపులో మరివకపక్కనుంచి తనబుఱ్ఱ పైకిపెట్టి "యెవళమ్మా వాళ్లు" అని అత్యాతురతతో అడిగాడు.

మునసబునాయుడు "మరెవళ్లు? సాతానోళ్లు" అనే టప్పటికి, మనవాళ్లయ్య బుఱ్ఱ మళ్ళీ మందలో మాయమై పోయింది.

నాంచారమ్మ:—ఆవైష్ణవులు యెవరా? మరెవరు తురకలు! పీరు అనేది యేమిటనుకున్నారు. శ్రీ స్వామివారి తిరునామమే పట్టణంలో మాయింటిపక్కనే ఒక సాతాని పీర్లని నిలిపి, గుండం తొక్కేవాడు. పట్టణంలో యెంతోమంది హిందువులే పీర్లపంజాలువుంచి గుండాలు తొక్కుతారు. గనక శ్రీరామస్వామివారి నామం తెచ్చి పేరుకట్టియిస్తాను. ఆపేరు పట్టుకుని, పీరుసాయిబు గుండం తొక్కుతాడు. పీరుసాయిబు యోగ్యత మీ కెరిగినదే. అతగాడు కపీరుదాసంత భక్తుడు గనక భయాలువిడిచి అతనివెంట వెళ్ళి జయించుకు రండి. వేళకి భక్తి నిలుస్తుందో నిలవదో చేతికరిలుమాత్రం మరువ

ఆమె విరమించే సరికి పెళపెళమని ఆమూకలో నుండి మనవాళ్లయ్య శ్లోకపఠనం ఉపక్రమించి యిటూ అటూ మనుష్యులను తోసుకుంటూ యెదటికివచ్చి సాష్టాంగవేసి అమ్మా మీరు సాక్షాత్తూ శ్రీమహాలక్ష్మి అవతారం వైష్ణవమతం నిలబెట్టారు. మతమే అన్నమాట యేమిటి? మా ప్రాణాలుకూడా నిలబెట్టారు. యిహ నావిజృంభణం చూడండి" అన్నాడు.

మనవాళ్లయ్య పెద్దహింకమద్దారుడు, ఆరాత్రి వైష్ణవ తంత్రం తరవాయికథఅంతా అతనేనడపించాడు.

అంతా చల్లారగానే అటకమీదనుంచి కృష్ణమాచార్యులు దిగాడు. కష్టసాధ్యమును సాధించిన సంతోషముతో, నాంచారమ్మ కరదీపం తిరిగీ చేతపూని, యింటికి సవిలాసముగా నడిచిపోవుచుండగా; పెనిమిటియెదురైనప్పుడు ఆమె ప్రేమ పరిహాసములు పెనగొను దృష్టితో చూసెను. ఆదృష్టితనకు దేవత్వమిచ్చి తన్ను అవతారపురుషుణి చేసిందని కృష్ణమాచారి మర్నాడు నాతో చెప్పి ఆఅర్థంతో శ్లోకం రచించాడు. తమ రహస్యశృంగారచేష్టలు మిత్రులతో చెప్పితేనేగాని కొందరికి తనివితీరదు.

ఆరాత్రి శివాచార్లు గుండం తొక్కడం చూడ్డానికి నేను వెళ్ళివుంటిని. తెల్లవారగట్ల నాలుగుగంటలవేళ, చిరిచీకటిలో గుండంలో నిప్పులు కణ కణ లాడుతుండెను. ప్రాతఃకాలపు శీతగాలి సాగింది. ఒక్కపెట్టున గర్భనిర్భేద మయ్యేటట్టు శంఖాది వాద్యములు రేగాయి. ఇంగిలీషు చదువుకున్న

నాస్తికా గ్రేసులకు కూడా ఆకాలమందు బితుకు కలిగిందని నాకే వొప్పుకున్నారు.

పందిటిలోనుంచి వీరగంధాలు పూసుకున్న నలుగురు శివాచార్లు గుండం దగ్గరకువచ్చి నిలుచున్నారు. ఒకడు నెత్తిమీద భీకరమైన రాగిప్రతిమ పెట్టుకున్నాడు. యెదురుగా నిలిచి మరినకడు కత్తి ఝుళిపిస్తూ వీరవాక్యాలు కొలిపాడు. ఒకడు గుండంలో నెయ్యిపోసి గుమ్మడికాయ తుండలు గుండంలోకి విసిరాడు. వెంటనే శివాచార్లు గుండంజొచ్చి నడుచుకు పోయినారు. అవతల వొడ్డుచేరి తిరిగి తొక్కుటకు వారు యిటు అభిముఖులై యుండగా, "అల్లా—రామ్!" అని కెవ్వుమని ప్రళయమైన కేక ఒకటి వేసి తక్షణం శివాచార్లు గుండందిగిన వేపునుంచి, మూకను చీల్చుకుని ఒక మనుష్య ప్రవాహముగుండము దాటుకునిపోయింది. వారిలో అందరున్ను ముఖములమీద ముసుగులు వేసుకున్నారు. ఆమనుష్యప్రవాహమునకు అగ్రిముండు వెండిపీరు వకటి రెండుచేతులాపట్టి ఒకవీరుడు భీమునివలె నడుచుకు పోయినాడు. యిదిఅంతా అరనిముషం పట్టలేదు.

మూక, చకాపికలై చెదిరిపోయినది. కొందరుసాతాన్లకీ శివాచార్లకీ కూడా యెత్కించిత్ కాళ్లు కాలాయి. అదిభక్తిలోపం కింద కట్టారు. తరవాత శరభయ్యకీ, మనవాళ్ళయ్యకీ రాజీనామా అయినదని అనుకుంటారు. పైకిమట్టుకు దెబ్బలాడుతున్నట్టే వుంటారు.

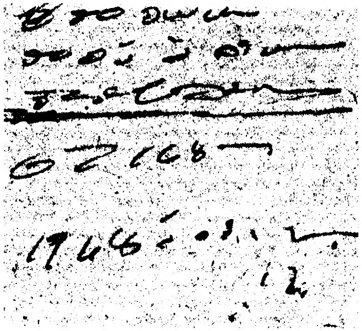
అదిగో, మాయింటికి యెదురుగా ఆరచ్చపాటిల్లో నిలిపిన పీరు ఆపీరే. నాటినుంచీ, ప్రతిసంవత్సరం ఆపీరుకు పండుగ చేస్తారు. వూరు అబాలగోపాలం శైవవైష్ణవభేదంలేకుండా పీరుదేవరకు మొక్కులు చెల్లిస్తారు. త్రిశూలాకారం గనక ఆపీరు శివపీరేఅని శరభయ్య అంటాడు. ఆవ్యవస్థైదో వెంకయ్య పంతులుగారే చెయ్యసమర్థులు."

"శివుడూ విష్ణూ పీర్లే అయినప్పుడు బుద్ధుడు శివుడు కారాదా? అని శాయన్నభుక్త కథ పరిసమాప్తిచేశారు.

మాగురువుగారు యీ చరిత్రకు చాలా ఆశ్చర్యపడి అన్నారు. ఔరా! కలికాలంలో మనుష్యులేకాదు, దేవుళ్లు గూడా సంకరం అవుతున్నారు. అయినాతప్పేమి? శివుడన్నా విష్ణన్నా పీరన్నా బుద్ధుడన్నా, ఆపరమాత్మమట్టుకు ఒక్కడే గదా!"—

వెంకయ్య వూరుకుంటాడా; "అందరు దేవుళ్ళూ ఒక్కరే అయితే, ఆపీనుగుల్ని అందరినీ ఒక్కచోటే నిలిపి అందరూకలిసి పూజ తగలెట్టరాదా?" అన్నాడు.

అంత, గురువుగారు "ఓరి! దేవుళ్లని పీనుగులంటావురా? నువ్వొట్టి కిరస్తానువి. యింకా కిరస్తానుకైనా దేవుడంటూ వున్నాడు; నువ్వు కిరాతుడివి. పీరో, బిటోరి, దెయ్యమో, దేవరో యీఅజ్ఞులకు మూఢభక్తి అయినావుంది నువ్వు అందరు దేవుళ్లకీ ఒకపెద్దనామంబెట్టావు. అంటే ఒక్క మీకుతప్ప శాస్త్రుల్లుగారూ అన్నాడు. "నీజన్మానికల్లా విలవైన మాట అంటివిరా" అని నే అన్నాను.

4123

4123

4123

4123

END OF
TITLE